

E-governance in de beleidsevaluatie:
de behoeften en (on-)mogelijkheden voor opzet en beheer van
een centrale MKBA-database

Floris Borghouts

2 augustus 2024

Erasmus

Student: Floris Borghouts

Studentnummer: 662098

Begeleider en eerste lezer: prof. dr. H.J.M. Fenger

Tweede lezer: dr. W. Belabas

Datum: 2 augustus 2024

Woordenaantal hoofdstuk 1 t/m 6: 11.982

Erasmus Universiteit Rotterdam

Erasmus School of Social and Behavioural Sciences

Bestuurskunde

MSc Beleid en Politiek

Voorwoord

Het voorwoord vind ik zelf altijd leuk om te lezen omdat het een persoonlijk stukje verwerkt in het geheel. En aan het toevoegen van een persoonlijke noot heb ik behoefte, merk ik. Deze masterscriptie is het eindresultaat van een zes maanden-durend onderzoek. Het proces was bijzonder zoals veel scriptieprocessen dat zijn. Het was een duidelijk iteratief proces: stappen zetten, feedback verwerken, stappen herhalen en het onderzoek voortdurend aanscherpen. Zorgen over tijdmanagement en over het eindresultaat kwamen zo nu en dan op. Maar ik heb er niet alleen voor gestaan (daar kom ik nog op terug). Ik heb vooral veel plezier gehad in het proces omdat het prettig voelde dagelijks een concreet doel te hebben, en het gaf energie om aan een mooi onderwerp te werken waar vraag naar was.

Zonder bereidwilligheid van anderen om inhoudelijk mee te denken en mij te ondersteunen zou mijn scriptie er niet zijn geweest, en die wil ik graag bedanken. Ik begin bij dr. Odette van de Riet. Odette heeft het onderwerp geïnitieerd, en in de daaropvolgende weken en maanden heel veel kennis aan mij overgebracht. Daarnaast heeft zij haar netwerk met mij gedeeld om data te verzamelen. Ik ben Odette erg dankbaar voor deze kans, de begeleiding en al haar hulp. Veel dank aan mijn begeleider en eerste lezer prof. dr. Menno Fenger voor al de feedback, tips en het kritisch nakijkwerk. Zonder scriptiekringen had het proces waarschijnlijk veel minder structuur en strakke deadlines. Dit brengt mij op het bedanken van de studenten uit mijn scriptiekring. Rachel, Bas, Vincent en Martijn hebben naast hun eigen scripties en stages meerdere malen de tijd genomen om mij op weg te helpen. Ook veel dank aan mijn tweede lezer en beoordelaar, dr. Warda Belabas.

Heel veel dank aan Aisha, Kasper, John, en Nico, voor wie scripties iets is uit een ver verleden. De tijd nemen om lange stukken tekst te lezen, suggesties te doen, en het onderzoek op weg te helpen, was geen moeite. Heel veel dank aan Willemin en Philip. Zij hebben geholpen met het visualiseren van de resultaten en de conclusie. Wederom veel dank aan Anne-Wil Duthler. Anne-Wil en ik delen de bestuurskundige passie, en zij heeft net als tijdens mijn bachelorscriptie het onderzoek van begin tot eind gelezen, voorzien van feedback en veel tijd in mij gestoken.

Als laatste dank ik twee hele speciale personen. Zij hebben eveneens feedback gegeven en het Nederlands gecheckt, maar daarnaast ben ik door hen altijd ondersteund in het proces

eromheen. Studeren doe ik graag buiten mijn eigen huis, en in mijn ouderlijk huis had ik een kamer ‘geclaimd’ waar ik mijn weekenden heb doorgebracht sinds februari. Ondanks de hectiek van het afstuderen, kenmerkte de afgelopen periode grappig genoeg veel rust en regelmaat. Dat ga ik missen. Jullie steunden mij tijdens dagenlange studiesessies (lees motiveren, koken, soms troosten), hadden altijd vertrouwen in mijn studie, en in mij. Pap en mam, bedankt.

Floris

2 augustus 2024

Samenvatting

Het doel van deze masterscriptie is om de belangrijkste voorwaarden en omstandigheden aan te reiken voor de opzet en het beheer van een centrale database met maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA) van de Rijksoverheid. Het idee om een centrale MKBA-database op te zetten leeft al een aantal jaren. Opdrachtgevers hebben behoefte aan een database, alsook uitvoerders en toezichthouders van MKBA's. Op dit moment is het onduidelijk hoeveel MKBA's er rijksbreed zijn uitgevoerd; MKBA's zijn lastig te vinden; en bestaande overzichten zijn incompleet en verouderd. Gevolg hiervan is dat er discussies zijn over de bruikbaarheid en toekomst van MKBA's, dat gebruikers veel tijd kwijt zijn aan het zoeken naar MKBA's, en dat een verdere ontwikkeling van de praktijk van de MKBA als beleidsevaluatie-instrument wordt bemoeilijkt doordat er een beperkt zicht is op de basisinformatie. Daarom is een onderzoek geïnitieerd naar de benodigdheden voor een database.

Er is brede steun voor de database. Doorgaans zien beoogde gebruikers het nut in van een database, en worden punten in werkprocessen erkend die een centraal overzicht zou kunnen vergemakkelijken. Omdat die steun er is, wordt in dit onderzoek nagegaan hoe de steun voor de database kan worden omgezet naar het daadwerkelijk opzetten en blijven actualiseren ervan. De volgende onderzoeksvraag staat centraal:

Hoe kan steun voor een centrale MKBA-database worden omgezet naar inzet voor de opzet en het beheer van de database?

Van deze hoofdvraag zijn vier deelvragen afgeleid. Daartoe zijn 23 semigestructureerde interviews met 24 potentiële gebruikers van de database gehouden. In de interviews wordt achterhaald wat wenselijke en onwenselijke ingrediënten voor samenwerking en inrichting van de database zijn. Naast behoeftes en mogelijkheden voor een database, wordt gekeken waar knelpunten zitten en welke belemmeringen de opzet en het beheer van een database in de weg staan. In het theoretisch kader worden concepten uit de bestaande literatuur uitgewerkt: network governance, publieke sector innovaties en databases. Respectievelijk wordt behandeld wat de literatuur zegt over samenwerking in netwerken (groepen actoren die tezamen aan maatschappelijke opgaven werken), wat het succes en falen van publieke sector innovaties beïnvloedt, en wat databases zijn. Op basis van de concepten en het vooronderzoek zijn de interviewvragen opgesteld, en wordt vervolgens in de dataverzameling

gezocht naar patronen en wijdverspreide uitspraken. Hieruit vloeit voort wat nodig is om steun voor de database om te zetten naar de realisatie en het beheer van de database: 1) een geconcretiseerd doel van de database, 2) een hogere mate urgentie om een centrale database te gebruiken, 3) de inzet van de middelen tijd en menskracht, 4) een verantwoordelijke databasebeheerder en 5) een eenvoudige database met consistente en gestandaardiseerde data. Naast deze vijf meest voorkomende voorwaarden worden in de resultatensectie ook andere omstandigheden toegelicht die invloed hebben.

Het onderzoek leidt tot aanbevelingen voor vervolgonderzoek en vervolgstappen in de praktijk. Vanwege het publieke karakter van een MKBA-database, zou onderzoek kunnen bijdragen aan hoe een publiek goed wordt opgezet, ingericht en beheert. Een volgende aanbeveling voor vervolgonderzoek is een longitudinaal onderzoek met meerdere meetmomenten. Omdat samenwerking en beheer een proces is, kan onderzoek over een langere periode tot meer betrouwbare resultaten leiden. Over een langere periode is ook ruimte voor onderzoek naar gedragsinzichten: hoe komen personen van steun naar inzet. Praktische aanbevelingen zijn ten eerste om het project van het opzetten en beheren van een MKBA-database te gaan beschouwen als een volwaardig project met inzet van tijd en menskracht, en niet als bijzaak. Een tweede aanbeveling is om in een fysieke workshop om tafel te gaan en vragen uit dit onderzoek te herhalen en aan te vullen. Op deze manier kan overeenstemming bevordert worden over verschillende onderwerpen binnen het database-project. Een derde aanbeveling is het promoten van de database. Bijvoorbeeld het promoten van de lancering en het schrijven van stukken tekst over de database op het Rijksportaal. De vierde aanbeveling is het aangaan van een samenwerking met consultant Frank van Zutphen en zijn database, die naar verwachting in 2024 opnieuw gelanceerd wordt. De laatste aanbeveling is om direct in te spelen op de steun voor de database, want dit is er nu, en dat is een essentiële eerste stap naar inzet.

Keywords: network governance, e-governance, database, cost-benefit analysis, public sector innovation

Inhoudsopgave

VOORWOORD	III
SAMENVATTING	V
1. INLEIDING.....	1
1.1 AANLEIDING.....	1
1.2 PROBLEEMSTELLING.....	2
1.2.1 Doelstelling.....	2
1.2.2 Hoofdvraag.....	2
1.2.3 Deelvragen.....	3
1.3 MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE	3
1.4 WETENSCHAPPELIJKE RELEVANTIE	3
1.5 LEESWIJZER	4
2. THEORETISCH KADER	5
2.1 INLEIDING.....	5
2.2 NETWORK GOVERNANCE.....	5
2.2.1 Netwerkmanagement.....	6
2.2.2 Vertrouwen	7
2.3 E-GOVERNANCE	8
2.3.1 Een uiting van e-governance: technologische procesinnovatie.....	8
2.3.2 Innovatie antecedenten	9
2.4 DATABASES	10
2.5 CONCEPTUEEL MODEL	10
3. METHODEN.....	12
3.1 INLEIDING.....	12
3.2 SEMIGESTRUCTUREERDE INTERVIEWS	12
3.3 VERWERKING VAN DATA	13
3.3.1 Codeerproces.....	14
3.4 OPERATIONALISATIE	15
3.5 BETROUWBAARHEID EN VALIDITEIT	16
3.6 TOPICLIJST	17
4. RESULTATEN	18
4.1 INLEIDING.....	18
4.2 EEN TOELICHTING VOORAF	18
4.3 STEUN VOOR HET IDEE VAN EEN DATABASE.....	18
4.4 INNOVATIE ANTECEDENTEN.....	20
4.5 INZET VOOR DE DATABASE.....	22
4.6 NETWERKMANAGEMENT.....	23
4.7 VERTROUWEN IN HET NETWERK.....	24
4.8 EEN GEACTUALISEERDE DATABASE	25
4.9 ANALYSE.....	28
5. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN.....	30
5.1 CONCLUSIE	30
5.2 AANBEVELINGEN.....	35

5.2.1 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	35
5.2.2 Praktische aanbevelingen.....	36
6. DISCUSSIE EN REFLECTIE.....	38
7. BIBLIOGRAFIE.....	39
BIJLAGEN.....	42
BIJLAGE 1: LIJST RESPONDENTEN	42
BIJLAGE 2: INFORMATIE- EN TOESTEMMINGSVERKLARING.....	43
BIJLAGE 3: CODERINGSSHEMA	46
BIJLAGE 4: TAXONOMIE AXIAAL CODEERPROCES.....	53
BIJLAGE 5: TOPICLIJST	54
BIJLAGE 6: INFOGRAPHIC CONCLUSIE.....	55

1. Inleiding

In dit inleidende hoofdstuk wordt ingegaan op de achtergrond en aanleiding voor het onderzoek, de probleem- en vraagstelling, en de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie. Het hoofdstuk eindigt met een leeswijzer.

1.1 Aanleiding

Een MKBA brengt voor beleidsmakers in kaart wat de negatieve en positieve brede welvaartseffecten zijn van een project of beleidsoptie (SEE, z.d.). Met brede welvaartseffecten wordt bedoeld de uitkomsten en risico's voor de hele Nederlandse maatschappij (Ministerie van Financiën, z.d.). Kosten en baten geven aan hoe verschillende beleidsmaatregelen de maatschappelijke welvaart beïnvloeden. Door die kosten en baten zoveel mogelijk in euro's uit te drukken, kunnen effecten onderling vergeleken worden (Romijn & Renes, 2013). Het is geen gemakkelijk instrument. Het kost veel tijd MKBA's uit te voeren, en nieuwe MKBA's zijn onderhevig aan nieuw onderzoek naar het betreffende beleid. Sommige ministeries hebben units waar informatie over MKBA's wordt verzameld voor het desbetreffende departement, maar een centraal overzicht waar MKBA's, uitgevoerd in opdracht van het Rijk beschikbaar staan, mist. Diverse stakeholders hebben behoefte aan een centrale database, maar het komt niet vanzelf tot stand. Momenteel heerst er een soort 'publiek goed probleem': betrokkenen vinden een MKBA-database nuttig, maar niemand wil het op zich nemen.

De afwezigheid van een centraal overzicht zorgt voor tijdrovende en inconsistente zoekmanieren naar MKBA's. Daarnaast zorgt de afwezigheid voor onduidelijkheid over: de verdeling van MKBA's over beleidsterreinen; wat de impact van MKBA's op beleid is; en over aantallen uitgevoerde MKBA's. MKBA's worden ruwweg sinds het jaar 2000, na het ontstaan van de Overzicht Effecten Infrastructuur (OEI) leidraad, veelvuldig ingezet in Nederland. De aanwezigheid van een centrale database kan dienen als een extra handleiding, als format en voorbeeld voor nieuwe MKBA's. Het vergemakkelijkt het maken en toetsen van nieuwe MKBA's, en geeft invulling aan de publieke informatiefunctie die de overheid heeft. Het geeft opdrachtgevers (ministeries), uitvoerders (onderzoeksbureaus) en toetsers (kennisinstituten) de mogelijkheid terug te kijken of er al MKBA's zijn uitgevoerd op bepaalde beleidsterreinen. Door onderzoek digitaal inzichtelijk te maken wordt het trekken van vergelijkingen makkelijker, met als resultaat een positieve bijdrage aan de consistentie en

kwaliteit van MKBA's, en het verminderen van tijdsduur en kosten van uitvoering van nieuwe MKBA's. Uiteraard vereist het opzetten en beheren van een database niet alleen onderzoek maar ook inzet en samenwerking van betrokkenen. Concreet betekent dit onder andere dat uitgevoerde MKBA's beschikbaar gemaakt moeten worden voor de database, dat er een systeem moet worden opgezet, en dat actoren belast moeten zijn met het databasebeheer.

1.2 Probleemstelling

De veronderstelling van dit onderzoek is dat een centrale database met uitgevoerde MKBA's van de Rijksoverheid het maken van nieuwe MKBA's bevordert en de kwaliteit verbetert vanwege het gemak van een centraal overzicht, en de hogere efficiëntie en effectiviteit die daarmee gepaard gaan. Momenteel bestaan er een paar kleine databanken met MKBA's. Deze zijn echter vaak verouderd en incompleet. Het idee is niet nieuw. Eerdere pogingen zijn gestrand door technische en praktische oorzaken zoals beperkingen op openbaarheid van MKBA's, en de afwezigheid van urgentie. Verder zijn sommige MKBA's moeilijk te vinden omdat ze bijvoorbeeld in bijlagen van andere documenten staan, of lastig te vinden zijn op websites.

1.2.1 Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is tweeledig. Het eerste doel is helder krijgen wat de behoeften, mogelijkheden, knelpunten en belemmeringen zijn volgens potentiële database-gebruikers om een centrale database op te zetten en te beheren. Opdrachtgevers, uitvoerders en bemiddelaars van MKBA's zijn bekend met de werking van MKBA's en zijn dus de voor de hand liggende gebruikers van de database. Het is essentieel om hen te betrekken om het tweede doel te behalen, want het tweede doel is om op basis van de resultaten voorwaarden en omstandigheden te identificeren en uit te werken die tezamen een advies vormen. De voorwaarden hebben invloed op inzet tot opzet van de database, en op een geactualiseerde database. Dit leidt naar de volgende hoofdvraag en vier deelvragen.

1.2.2 Hoofdvraag

Hoe kan steun voor een centrale MKBA-database worden omgezet naar inzet voor de opzet en het beheer van de database?

Korte toelichting: het doel van het onderzoek is het identificeren van de voorwaarden en omstandigheden waaronder steun wordt omgezet naar het opzetten en beheren van een database. Steun kost niks en kan bestaan zonder concrete actie. Inzet daarentegen vereist bereidheid en het vrijmaken van middelen zoals menskracht, tijd, kennis en geld, en het ondernemen van actie daartoe.

1.2.3 Deelvragen

1. Welke behoeften en mogelijkheden hebben een positieve invloed op opzet en beheer van een centrale MKBA-database?
2. Welke belemmeringen en knelpunten staan opzet en beheer van een centrale MKBA-database in de weg?
3. Wat verhoogt volgens betrokken actoren de inzet voor opzet van de database?
4. Wat verhoogt volgens betrokken actoren de inzet voor beheer van de database?

1.3 Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek is op drie manieren maatschappelijk relevant. Ten eerste, het onderzoek geeft een aanzet tot opzet en gebruik van een database ter verbetering van het proces en resultaat van MKBA's. Hoe beter het proces en resultaat van MKBA's, hoe beter de transparantie en onderbouwing van beleidskeuzes. Ten tweede, elke beleidsoptie kost belastinggeld, en er moet worden aangegeven wat een beleidsoptie concreet, bij voorkeur in meetbare prestaties, oplevert. De openbare database gaat voor elke belastingbetaler inzichtelijk maken wat een project gaat kosten, en hoe de kosten zich verhouden tot de baten. Ten derde, de overheid heeft een publieke informatiefunctie, en MKBA's bevatten belangrijke informatie om tot politieke besluitvorming te komen. Een centrale MKBA-database dient de functie: het zoveel mogelijk openbaar maken van de manier waarop beleid ex ante geëvalueerd wordt.

1.4 Wetenschappelijke relevantie

De wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek is ook in drieën te verdelen. Ten eerste tracht het bij te dragen aan literatuur over publieke sector innovaties door factoren die een innovatie beïnvloeden (antecedenten) te testen in de context van het opzetten en beheren van een MKBA-database binnen het Rijk. Dit gebeurt middels 23 interviews. Naast dat in literatuur bestaande antecedenten getest worden, geeft dit onderzoek ook nieuwe

antecedenten om in de rij te integreren. Ten tweede, twee kerncomponenten van network governance, netwerkmanagement en vertrouwen, worden uitgewerkt om te achterhalen of die invloed kunnen hebben op het netwerk t.b.v. de database. Dit onderzoek bevestigt of de kerncomponenten een bijdrage kunnen leveren aan een toekomstig netwerk voor de database. Ten derde, er is literatuur gevonden over de technische kant van de opzet van databases, maar niet op het beheer ervan. De scriptie wenst bij te dragen aan deze kennislacune door te achterhalen of en hoe een netwerk aan actoren zich kan inzetten voor een geactualiseerde database.

1.5 Leeswijzer

Hierna, in hoofdstuk 2, worden de theoretische concepten die in dit onderzoek centraal staan uiteengezet. Het hoofdstuk eindigt met een versimpelde visuele weergave van de concepten: het conceptueel model. In hoofdstuk 3 worden de methodologische keuzes opgesomd en verantwoord. Daarnaast worden de theoretische concepten meetbaar gemaakt en schematisch weergegeven in de operationalisatie. In hoofdstuk 4 worden de onderzoeksresultaten gepresenteerd en geanalyseerd. Het conceptueel model wordt weerlegd in de analyse. In hoofdstuk 5 wordt antwoord gegeven op de hierboven genoemde deelvragen en hoofdvraag, en op basis daarvan worden aanbevelingen voor vervolgonderzoek en de praktijk gegeven. In het zesde en laatste hoofdstuk worden de resultaten bediscussieerd en wordt gereflecteerd op het onderzoeksproces.

2. Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat de uitwerking van concepten die in dit onderzoek centraal staan. Het eerste concept dat behandeld wordt is 'network governance', om te bekijken wat de literatuur zegt over het onderhouden van netwerken van actoren. Het tweede concept is 'e-governance'. Het doel is aanzetten tot een digitale database ter verbetering van overheidsdienstverlening, en te achterhalen wat de aanzet beïnvloedt. Dit leidt naar een specifieke uitwerking van e-governance: de technologische procesinnovatie. Daarna komt het derde concept 'database' aan bod. Hier wordt uitgewerkt wat databases zijn, en hoe ze doorgaans worden opgezet.

Voor het theoretisch kader is gebruikgemaakt van Google Scholar, JSTOR en ResearchGate. De ingevoerde termen waren: 'governance', 'network governance', 'e-governance', 'public sector innovation' en 'databases'. Via literatuurlijsten van gelezen artikelen zijn additionele artikelen gevonden (snowball methode). Voor de concepten 'governance', 'e-governance' en 'public sector innovation' is er aanvullend gebruik gemaakt van literatuur aangereikt in modules uit de premaster Bestuurskunde (2022/2023) en master Beleid en Politiek (2023/2024).

2.2 Network governance

Samenwerking tussen meerdere publieke en private partijen is essentieel voor het opzetten en beheren van de database. Er moet een netwerk van actoren zijn dat zich inzet voor de database. Het vereist samenwerking omdat er taken zijn die niet iedereen kan uitvoeren. Om deze reden is bekeken wat de literatuur zegt over samenwerking binnen netwerken, en wat dit bevordert. Dit vereist inzet, en binnen de gedragswetenschap is inzet mentale of fysieke actie om een bepaald doel te behalen. Het uit zich in het inzetten van middelen zoals geld en tijd. Inzet is niet hetzelfde als motivatie of steun; wat doorgaans krachten achter inzet zijn (Inzlicht et al., 2018).

Kenis en Provan (2008) beschouwen network governance als het verbinden van informatie en/of activiteiten door ten minste drie instanties om samen tot een bepaalde uitkomst te komen. Kalimullah et al. (2014) vullen aan dat network governance zich leent voor lange termijn opgaven en dat de fundatie in wederzijds vertrouwen en belang van positieve uitkomsten zit. Het falen van network governance zit volgens Kalimullah et al. in de

afwezigheid van duidelijke doelen en uitkomsten. Concrete doelen verlagen de kans op falen sterk. Het netwerk waar actoren in deelnemen kan informeel zijn en hoeft niet contractueel vastgelegd te worden. Informele structuren (zoals in deze context) kunnen evengoed impact hebben door afgesproken besluitvormingsprocedures (Kalimullah, Alam, & Nour, 2014). Wat echter kan leiden naar miscommunicatie, verslechterde coördinatie of zelfs conflict binnen netwerken, is dat actoren verschillende doelen voor ogen kunnen hebben, of het probleem anders bekijken (Kalimullah, Alam, & Nour, 2014; Klijn, Steijn, & Edelenbos, 2010). Wat betreft de database kunnen partijen er verschillende dingen uit willen halen. Voor departementen is het interessant om te weten op welke beleidsterreinen er MKBA's zijn uitgevoerd alvorens zij opdrachtgeven tot nieuwe. Onderzoeksbureaus zullen geïnteresseerd zijn in elementen die het uitvoeringsproces vergemakkelijken zoals achterliggende onderzoeksvragen en kengetallen (verwachte effecten van kosten of baten, uitgedrukt in geldwaarden) (Rijkswaterstaat, z.d.). De afwezigheid van overeenstemming over doelen maakt ook dat uitkomsten van netwerken moeilijk te meten zijn. Het is lastig één doel te kiezen en daarmee uitspraken te doen over netwerkeffecten (Klijn et al., 2010). Bovendien is effectiviteit van netwerkdoelen meten lastig, en daarover bestaat weinig literatuur (Robins, Bates, & Pattison, 2011). Klijn et al. (2010) benoemen dat netwerkuitkomsten niet op zichzelf staan, er is invulling voor nodig. Aan de hand van twee kerncomponenten van network governance, netwerkmanagement en vertrouwen, kunnen netwerkuitkomsten verklaard worden. Hier wordt in de volgende secties op ingegaan.

E-governance, waar op in wordt gegaan in 2.3, beschouwen Kalimullah et al. (2014) als de operationele basis voor network governance. Zonder technologie of digitale communicatievormen heeft het netwerk geen manier van opereren. E-governance faciliteert binnen network governance communicatie, digitale informatieverstrekking tussen actoren, het toegang geven tot informatie aan burgers, en het stroomlijnen en verbeteren van procedures binnen het netwerk. Het verhoogt productiviteit en verlaagt kosten.

2.2.1 Netwerkmanagement

Met het oog op beheer van de database is het onderhouden van het netwerk voorwaardelijk, misschien wel cruciaal. Immers, zonder actief netwerk geen geactualiseerde database. Actoren moeten MKBA's opvragen, aanleveren, standaardiseren en invoeren. Structuur en aansturing zijn onderdelen van netwerkmanagement en het maakt wel degelijk uit hoe een netwerk wordt aangestuurd (Kenis & Provan, 2008). Zonder netwerkmanagement, stellen

Klijn et al. (2024), is het lastig voor actoren binnen netwerken om positieve uitkomsten te behalen. Door een hoog aantal actoren, en daarmee percepties, is passend netwerkmanagement een belangrijke basis. Met disfunctioneel netwerkmanagement is het moeilijk, zelfs ‘onmogelijk’, om beoogde uitkomsten te behalen (Klijn, Steijn, & Edelenbos, 2010). Onderzoek voorafgaand aan de dataverzameling wijst uit dat het belangrijk is dat één partij een leidende rol aanneemt om toe te zien op afspraken en structuur. Netwerkmanagement is belangrijk om middels beheer de database te actualiseren. Vragen zijn nog wie de database actualiseert, en hoe dat vervolgens gebeurt. De vragen met antwoorden komen terug in de resultaten.

2.2.2 Vertrouwen

Naast netwerkmanagement is vertrouwen een kerncomponent van network governance. Netwerken worden gekarakteriseerd door een mate van vertrouwen tussen actoren, en dit kan een groot effect hebben op uitkomsten van het netwerk (Klijn et al., 2024). Hoe meer vertrouwen, hoe groter de kans op goede uitkomsten. Hoe meer vertrouwen, hoe beter de informatie-uitwisseling verloopt omdat actoren elkaar willen helpen door informatie te delen, wat resulteert in een lagere mate van onzekerheid. Daarnaast, des te beter gedrag te voorspellen is door goed vertrouwen, des te lager de mate van onzekerheid. Vertrouwen wordt gecreëerd door interactie volgens Shih (2010), iets wat lastig te meten is omdat het netwerk nog niet opereert. Shih ziet vertrouwen als de perceptie die actoren hebben over de intenties van andere actoren, bijvoorbeeld dat opportunistisch gedrag niet voorkomt. Vertrouwen heeft drie waarden: het faciliteert samenwerking, het verstevigt samenwerking en het verbetert de resultaten van samenwerking (Shih, 2010). Dat het netwerk nog niet bestaat, wil echter niet zeggen dat er geen uitspraken kunnen worden gedaan over vertrouwen. Dit beargumenteren Huxham en Vangen (2003) en baseren vertrouwen op de mogelijkheid verwachtingen te hebben over doelen en over gedrag van anderen in relatie tot die doelen. Het hebben van verwachtingen en realiseren van verwachtingen is een voorwaarde voor vertrouwen. Vertrouwen is anticiperen dat iets gaat gebeuren, en kan voortkomen uit ervaringen uit het verleden waarin verwachtingen zijn uitgekomen. Het begrijpen van andermans verwachtingen is cruciaal in het formeren van samenwerkingen. Vertrouwen hebben impliceert een mate van risico nemen, en samenwerken is risico nemen, dus enige mate van vertrouwen is nodig om te beginnen (Huxham & Vangen, 2003). In elke samenwerking nemen deelnemers risico, en hebben zij verwachtingen over hoe anderen

invulling geven aan de samenwerking en over bepaalde uitkomsten. Elke keer dat uitkomsten worden waargemaakt, wordt vertrouwen versterkt. Het is cyclisch: hoe vaker positieve uitkomsten worden waargemaakt, hoe meer dit de relatie tussen actoren kenmerkt, hoe minder risico nemen nodig voelt, hoe beter de samenwerking, hoe meer positieve uitkomsten, enzovoorts (Huxham & Vangen, 2003).

2.3 E-governance

De database is een middel om tot transparantere overheidsdienstverlening te komen. Specifieker, een digitaal middel om inzicht te geven en indirect beleidsevaluatie met MKBA's te verbeteren. E-governance wordt gedefinieerd als het gebruik van ICT om publieke dienstverlening te ondersteunen, processen te simplificeren, en om democratische aspecten van governance te verbeteren (Bannister & Connolly, 2012; Palvia & Sharma, 2007; Bhanti, Kaushal, & Pandey, 2011). Governance is de uiting van taken van overheden die hun autoriteit uitoefenen door taken uit te voeren binnen hun rol als publieke dienstverleners (Emerson, Nabatchi, & Balogh, 2012, p. 2; Fukuyama, 2013; Peters & Pierre, 2020; Kaufmann, Kraay, & Mastruzzi, 2003). De relatie tussen beleidsinstrumenten en ICT wordt volgens Bekkers (2017, pp. 236-238) steeds 'inniger', en zijn kijk op het gebruik van ICT door beleidsmakers is van toepassing op de opzet en gebruik van een MKBA-database: ICT ondersteunt de inzet van beleidsinstrumenten en levert nieuwe informatie op, wat weer gebruikt kan worden om het beleidsinstrument te verfijnen. Auteurs zijn positief over de invloed van e-governance: ICT ondersteunt governance-structuren en -procedures niet alleen, maar transformeert de werkwijzen met als resultaat verbeterde responsiviteit van burgers en efficiëntere overheidsdienstverlening (Bekkers & Homburg, 2007; Grigalashvili, 2022).

2.3.1 Een uiting van e-governance: technologische procesinnovatie

De Vries et al. (2015) geven concrete uitwerking aan e-governance en relateren er een type innovatie aan: de technologische procesinnovatie. Rogers (2003, p. 12, geciteerd in De Vries et al. 2015), beschrijft innovatie als 'een idee, praktijk, of voorwerp dat wordt gezien als nieuw door een individu of door een andere eenheid die het aanneemt'. Het idee hoeft niet altijd nieuw te zijn. Innoveren is ook het voor de eerste keer aannemen van een bestaand idee binnen organisaties, stelt Borins (2000, geciteerd in De Vries et al. 2015). Het uiteindelijke doel van de MKBA-database linkt aan de definitie van 'procesinnovatie': de verbetering van kwaliteit en effectiviteit van interne processen (Hartley, 2005; De Vries, Bekkers, &

Tummers, 2015). Een type procesinnovatie is volgens De Vries et al. (2015) de technologische procesinnovatie (binnen de publieke sector): het creëren of gebruiken van (een) nieuwe vorm(en) van technologie, geïntroduceerd door een organisatie om gebruikers en burgers dienstverlening te bieden. Walker (2006) noemt als voorbeeld van technologische procesinnovatie in publieke organisaties onder andere de inzet van digitale software zoals organisatorische systemen en databases.

2.3.2 Innovatie antecedenten

Innovatie staat niet op zichzelf. Het conservatieve, risicomijdende karakter van de publieke sector, met veel red tape en weinig flexibiliteit, kan een hinderend effect hebben op innovatie (Borins, 2001; Vigoda-Gadot, Shoham, Schwabsky, & Ruvio, 2008; Bloch & Bugge, 2013). Een aantal factoren gaat aan innovatie vooraf (antecedenten), en antecedenten kunnen stimulerend zijn of juist een barrière vormen. De Vries et al. (2015) differentiëren vier niveaus van antecedenten: 1) omgevingsniveau, bestaande uit externe antecedenten; 2) organisatorisch niveau, bestaande uit structurele en culturele kenmerken van een organisatie; 3) innovatieniveau, bestaande uit kenmerken van de innovatie zelf; en 4) individueel niveau, bestaande uit eigenschappen van individuen die de innovatie uitvoeren. Omdat op dit moment onduidelijk is wie de database gaat opzetten, en daarmee kenmerken van deze persoon of groep missen, wordt het individueel niveau niet meegenomen. Per niveau noemen De Vries et al. (2015) de veelvoorkomende antecedenten. Op omgevingsniveau zijn dit politieke invloed (vooronderzoek wijst uit dat dit irrelevant is omdat de politiek niet over de database gaat beslissen), participatie in netwerken (wordt later in dit hoofdstuk uitvoerig behandeld onder network governance), interorganisatorische relaties en regulering van de innovatie. Op organisatorisch niveau zijn dit middelen zoals menskracht, tijd, geld en ICT-faciliteiten (hier is kennis van ICT relevant), leiderschapsstijl (dit wordt niet meegenomen omdat eerst bepaalt moet worden wie de leider wordt) en beloningen voor innovatie. De beschikbaarheid van middelen is van groot belang volgens Walker (2006) omdat ruime beschikbaarheid aan geld ervoor zorgt dat ideeën eerder worden uitgevoerd. Een grotere hoeveelheid aan personeel zorgt voor een hogere mate van verscheidenheid aan relevante vaardigheden. Op innovatieniveau zijn de antecedenten gebruiksgemak, relatieve voordelen t.o.v. optionele ideeën (e.g. werken met kleinere decentrale databases), compatibiliteit (mate van geschiktheid van database), testbaarheid, kosten, betrouwbaarheid en aanpassingsvermogen.

2.4 Databases

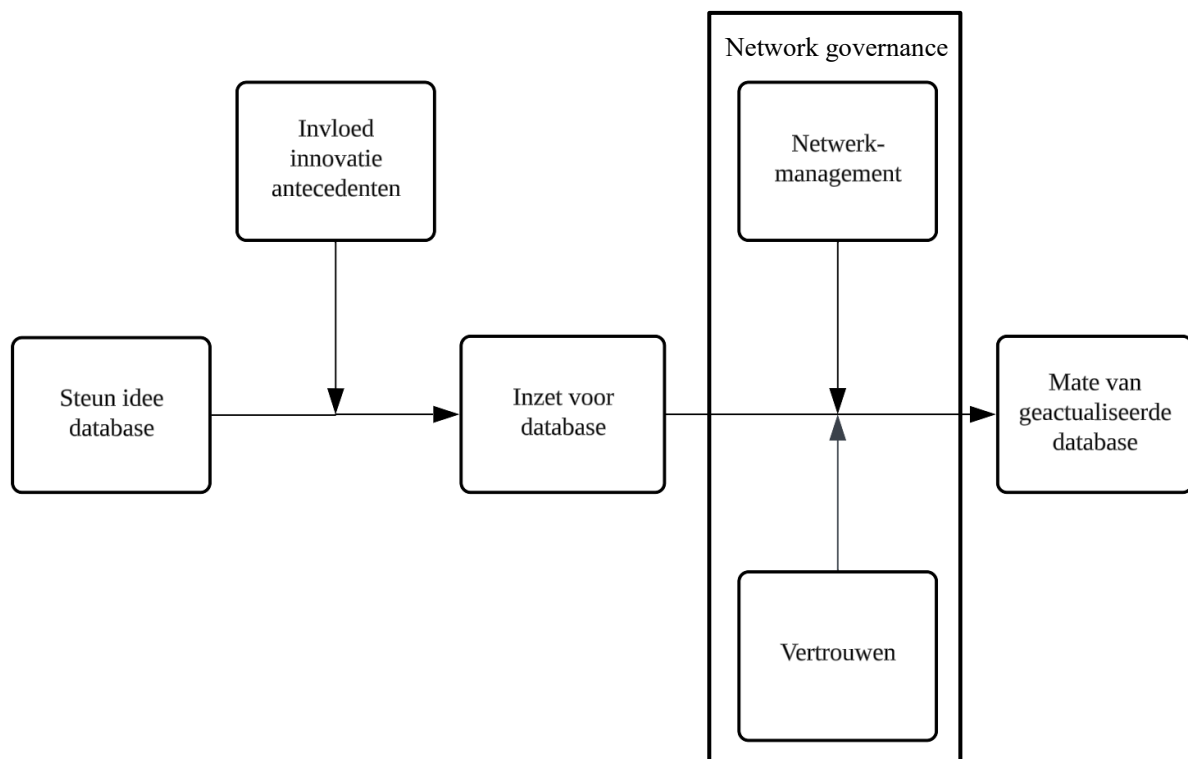
Bhanti et al. (2011) stellen dat concrete uitwerkingen van e-governance transparantie vergroten en bestaande producten aanpassen die overheidsinstanties al gebruiken, en door ICT nog verder aangescherpt kunnen worden. Volgens Annema et al. (2017) wordt de MKBA in Nederland al ongeveer 25 jaar ingezet, en het doel is dat de database bij effectief gebruik en duurzaam beheer, positief aan de inzet bijdraagt. Bhanti et al. (2011, p. 15) omschrijven een 'dataopslagplaats' als een verzameling van data, gericht op een bepaald onderwerp, niet-volatiel (er komt alleen data bij wanneer iemand daartoe aanzet geeft), welke besluitvorming ondersteunt, met als doel het samenbrengen van data verdeeld in heterogene opslagplaatsen naar één samengestelde verzameling. De database is een tool die informatie kan uitwisselen door het inzichtelijk te maken op een centrale plek, dit kan binnen organisaties of tussen organisaties (zoals in deze casus). Homburg (2000) omschrijft de tussen-organisaties variant als interorganisatorische informatiesystemen, en noemt twee succesfactoren: incentives en eigenaarschap. Indien incentives afwezig zijn heeft dit een negatief effect op de kwaliteit van data, en vermindert dit de inzet van menskracht om het systeem te onderhouden, volgens Homburg. Het moet helder zijn wat actoren uit het informatiesysteem halen, ze moeten er iets voor terugkrijgen. Wat partijen ervoor terug willen krijgen kan vooraf vastgesteld worden. Des te completer de database en des te beter geactualiseerd, des te meer raadplegers eruit kunnen halen. Eigenaarschap omvat welke actor(en) rechten hebben om data toe te voegen en/of actoren toe te laten. Het is belangrijk dat er afspraken zijn over wie er data kan toevoegen. Welke actoren toegelaten worden is hier irrelevant vanwege de geplande openbaarheid van de MKBA-database.

2.5 Conceptueel model

Aan de hand van de literatuur is onderstaand conceptueel model opgesteld (Figuur 1). Vooronderzoek wijst uit dat steun voor een MKBA-database (de innovatie) breed gedragen wordt. Steun is de onafhankelijke variabele. Steun voor het idee moet hoog zijn, maar het kan niet bij steun blijven. Middeleninzet voor de database moet erbij komen. Inzet voor de database is de eerste afhankelijke variabele. Om de overgang van steun naar inzet te faciliteren is als modererende variabele de invloed van innovatie antecedenten toegevoegd: hoe meer stimulerende innovatie antecedenten, hoe groter de kans op inzet voor de database;

hoe meer belemmerende antecedenten, hoe kleiner de kans op inzet (De Vries, Bekkers, & Tummers, 2015).

Daarnaast moet de database niet alleen worden opgezet, maar ook onderhouden. Een geactualiseerde database vormt de tweede afhankelijke variabele, waarbij aangenomen wordt dat inzet van middelen zoals tijd en menskracht, de mate van actualisatie van de database verhoogd. In de relatie tussen inzet en geactualiseerde database zijn de twee kerncomponenten van network governance, netwerkmanagement en vertrouwen, gevonden als modererende variabelen. Hoe passender het netwerkmanagement in termen van bestuur en structuur, en hoe meer vertrouwen actoren hebben in het netwerk en netwerkuitkomsten, hoe groter de kans dat de inzet van tijd en menskracht door actoren daadwerkelijk positief bijdraagt aan een geactualiseerde database (Klijn, George, Ropes, & Sattlegger, 2024; Kenis & Provan, 2008).

Figuur 1 Conceptueel model

3. Methoden

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de onderzoeksmethoden en onderzoekstechnieken die gekozen zijn om data te verzamelen, resultaten te interpreteren en de hoofdvraag te beantwoorden. De methodologische keuzes worden ook verantwoord. Daarnaast worden de variabelen uit het theoretisch kader geoperationaliseerd. Vervolgens wordt gereflecteerd op de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek, en het laatste onderdeel licht de topiclijst toe.

Het doel van dit onderzoek was om erachter te komen wat volgens potentiële database-gebruikers voorwaarden zijn om een centrale database op te zetten en duurzaam te beheren. Er waren twee onderzoeksdoelstellingen: het achterhalen wat opzet en beheer van de database beïnvloedt, en voorwaarden en omstandigheden identificeren die inzet voor de database en een geactualiseerde database beïnvloeden.

3.2 Semigestructureerde interviews

De interviewmethode werd ingezet om data te verzamelen. Er was voor interviews gekozen omdat gezocht werd naar meningen, behoeften en knelpunten volgens respondenten. Dit vroeg om inbreng van natuurlijke personen met de mogelijkheid tot diepgang (Knott, Rao, Summers, & Teeger, 2022). Respondenten waren: opdrachtgevers van MKBA's (vertegenwoordigers van departementen); uitvoerders van MKBA's (onderzoekers en consultants); intermediaire partijen (kader-stellende en bemiddelende instanties); en vertegenwoordigers van kennisinstituten met MKBA-expertise. Een geanonimiseerd overzicht van de respondenten is te vinden in Bijlage 1: Lijst respondenten. Er was geprobeerd een relatief hoog respondentenaantal te krijgen, met als resultaat 23 interviews met 24 respondenten. Dit heeft de representativiteit verbeterd: meer functies, meer ervaringen, leeftijden, duur in werkervaring met MKBA's, en uiteraard verschillende meningen. Er werd triangulatie toegepast door meerdere databronnen te gebruiken, een manier om betrouwbaarheid en validiteit te verhogen (Van Thiel, 2021, p. 68; Tracy, 2010). De respondenten waren vooraanstaande personen binnen de onderzoekssituatie. Geïnterviewden hadden relatief veel kennis over en werkervaring met MKBA's, zorgden dat MKBA's langs de kaders werden uitgevoerd, of beoordeelden de kwaliteit. Van Thiel (2021, p. 120) kwalificeerde dit type interview als het elite-interview. Gevreesd was het nadeel van

elite-interviews: tijdsgebrek van vooraanstaande personen. Interviewverzoeken en daaropvolgende communicatie verliepen via een @minfin.nl-emailadres om toezeggingen te verhogen. De toegestuurde toestemmingsverklaring staat in Bijlage 2: Informatie- en toestemmingsverklaring. Het interviewverzoek vermeldde dat ondanks dat de fysieke vorm zeer gewenst was, een interview digitaal kon plaatsvinden. Doordat het overgrote deel digitaal prefereerde i.v.m. tijdmanagement, heeft de onderzoeker zich hierop aangepast. Het resultaat was 14 digitale interviews en 9 fysieke. Digitaal had nadelen zoals de verslechterde vorm van rapport (persoonlijk contact), het minder goed kunnen observeren van non-verbale communicatie, en verstoorde internetverbindingen. De interviews hebben plaatsgevonden tussen 10 april en 21 juni 2024. Eén interview vond plaats met twee respondenten. Hier is langer de tijd voor gevraagd om beide respondenten voldoende aan het woord te laten.

De interviewtechniek was semigestructureerd. Dit type interview leende zich om op een flexibele manier informatie te verkrijgen, en gaf de onderzoeker en respondent de kans om dieper in te gaan op bepaalde vragen en antwoorden (Van Thiel, 2021, p. 117). Voorafgaand was er een interviewhandleiding (topiclijst) opgesteld op basis van de operationalisatie, welke diende als leidraad voor de interviews (uitgewerkt in 3.6 Topiclijst). In elk interview zijn de hoofdthema's aan bod gekomen. Sommige (sub-)onderwerpen vroegen langer de tijd, en soms hadden interviews een andere volgorde of vergden minder tijd door beperktere werkervaring.

3.3 Verwerking van data

Het dataverwerkingsproces was een middel om tot de resultatensectie te komen. Uit de bulk van data werd alles gehaald wat van belang was voor de hoofdvraag. De data-analyse is gedaan langs de vijf stappen voor kwalitatieve data-analyse van Creswell & Creswell (2018, pp. 308-312): na afloop van elk interview zijn de resultaten 1) volledig getranscribeerd; 2) gelezen en gelijktijdig geordend; 3) gecodeerd; en 4) codes samengevoegd onder de variabelen uit het conceptueel model. Tijdens de interviews lag de focus op de variabelen, en hier vielen de vragen onder (met enkele uitzonderingen zoals werkervaring en vragen die spontaan opkwamen). Als laatste 5) werden in de resultatensectie de variabelen uitgewerkt en werden hier de waarden van de variabelen vastgesteld. Vervolgens werd het conceptueel model opnieuw besproken in de resultatenanalyse. Met stap 1 t/m 3 is begonnen tijdens het afnemen van interviews. Door dit gelijktijdig en iteratief uit te voeren, droeg de focus van

gevonden resultaten bij aan een verbeterde focus van verdere dataverzameling (Knott et al. 2022).

3.3.1 Codeerproces

Het coderen vond plaats met behulp van Atlas.ti. Er is alsnog door elke zin gegaan, maar Atlas.ti heeft het codeerproces versneld door het ordenen van data en linken van codes. Eerstens zijn alle codes ingevoerd, en vervolgens alle interviewtranscripten geüpload. Dit onderzoek is deductief dus alle codes, m.u.v. descriptieve en emergente (spontaan opkomende) codes kwamen uit de operationalisatie (Van Thiel, 2021, p. 174). Alle 55 codes zijn samengebracht in het coderingsschema (Bijlage 3: Coderingsschema). Om overzicht en gemak te stimuleren zijn codes beperkt tot drie à vier woorden. Het coderingsschema gold als leidraad, maar er werd gelet op emergente codes op basis van uitspraken van respondenten tijdens interviews, met het oog op de onderzoeksvragen. Er zijn ook in vivo codes gemaakt: letterlijke uitspraken van respondenten die een code vormden, weer met het oog op de onderzoeksvragen. De resultatensectie is door het gebruik van in vivo codes een reflectie van uitspraken van respondenten (Elliott, 2018). De volgende stap in het codeerproces was het axiaal coderen. Om de grote hoeveelheid data te structureren, en om alvast fundatie te leggen voor de resultatensectie, werden alle codes ondergebracht onder overkoepelende hoofdthema's. Sommige codes waren relevant voor meer dan één thema (zie Bijlage 4: Taxonomie axiaal codeerproces). De hoofdthema's zijn gemaakt op basis van de zes variabelen uit het conceptueel model.

Alle 23 transcripten zijn gecodeerd: het samenvatten van zinnen en alinea's in (enkele) woorden. Naderhand stelde Atlas.ti automatisch lijsten op met daarin wat respondenten zeiden over elke code, wat de data-analyse vergemakkelijkte. Op basis van de lijsten werd de resultatensectie geschreven. In de data-analyse was de spreiding van data en codes belangrijk, niet de frequentie. Op basis van dataspreiding zijn de deelvragen en hoofdvraag ook beantwoord. Als 80% van de respondenten overeenkomende uitspraken deden of meningen gaven, was dit representatiever dan als 20% van de respondenten uitspraken of meningen veelvuldig herhaalden (Elliott, 2018).

3.4 Operationalisatie

In onderstaand schema zijn de zes variabelen uit het theoretisch kader meetbaar gemaakt.

Variabele 1	Definitie	Dimensie	Indicator
Netwerkmanagement (als kerncomponent van network governance)	Zie 2.2 Network governance (Kenis & Provan, 2008; Klijn, George, Ropes, & Sattlegger, 2024; Klijn, Steijn, & Edelenbos, 2010)	Netwerkmanagement	Bestuur Structuur
Variabele 2	Definitie	Dimensie	Indicator
Vertrouwen (als kerncomponent van network governance)	Zie 2.2 Network governance (Huxham & Vangen, 2003; Shih, 2010)	Vertrouwen	Vertrouwen samenwerking Vertrouwen nakomen afspraken Verwachting uitkomst netwerk Verwachting intentie andere actoren
Variabele 3	Definitie	Dimensie	Indicator
Innovatie antecedenten	Zie 2.3.1 Een uiting van e-governance: technologische procesinnovatie (De Vries, Bekkers, & Tummers, 2015).	Antecedenten omgevingsniveau	Interorganisatorische relaties Participatie in netwerken Regulering
		Antecedenten organisatorisch niveau	Inzet geld Inzet tijd Inzet menskracht Inzet ICT-faciliteiten Leider van innovatie Beloningen voor innovatie
		Antecedenten innovatieniveau	Gebruiksgemak Optionele ideeën Verloop zonder innovatie Compatibiliteit Testmogelijkheid Kosten Betrouwbaarheid Aanpassingsvermogen
Variabele 4	Definitie	Dimensie	Indicator
Steun voor database	Zie 2.4 Databases (Bhanti,	Erkenning probleem	Belang doel Proces met en zonder database Bereidheid inzet en actie

	Kaushal, & Pandey, 2011).	Geprefereerde kenmerken	Locatie Inhoud Type
		Gebruik database	Eigenaarschap Verantwoordelijkheid Incentives
Variabele 5	Definitie	Dimensie	Indicator
Inzet voor database	Zie 2.2 Network governance (Inzicht, Shenhav, & Olivola, 2018).	Tijd Geld Menskracht Kennis	Mate inzet tijd Mate inzet geld Mate inzet menskracht Mate inzet kennis
Variabele 6	Definitie	Dimensie	Indicator
Geactualiseerde database	Een MKBA-database met daarin (maar niet uitsluitend) MKBA's die zijn uitgevoerd in het afgelopen jaar.	Recentheid data Actief databasebeheer Toevoeging data Aanvoer data	Aantal uitgevoerde MKBA's in database Aantal MKBA's in database uitgevoerd in het afgelopen jaar Frequentie beheer Frequentie gebruik

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De betrouwbaarheid van wetenschappelijk onderzoek wordt bepaald door de nauwkeurigheid en consistentie van de meting van variabelen (Van Thiel, 2021, p. 64). De interviews in dit onderzoek werden nauwkeurig uitgevoerd door herhaaldelijk en consistent de variabelen te meten. Hierdoor waren de bevindingen in hoofdstuk 4 het resultaat van een systematische werkwijze, en niet van toeval. De consistentie in semigestructureerde interviews was een uitdaging omdat elk interview anders kon verlopen. Daarom werd een topiclijst aangehouden om dezelfde onderwerpen te behandelen. De betrouwbaarheid werd verhoogd door het onderzoek bij meerdere respondenten uit te voeren en dezelfde topiclijst te hanteren. Als de interviews herhaald worden met de topiclijst, zijn dezelfde uitkomsten aannemelijk. Er was een mate van onervarenheid in interviews afnemen. Dit werd aangepakt door de operationalisatie en interviewvragen aan begeleiders voor te leggen en vervolgens te verbeteren. Ervaring en zelfverzekerdheid namen toe naarmate meer interviews werden afgenomen.

Validiteit bestaat uit interne en externe validiteit. Interne validiteit betreft de juiste weergave van theoretische constructen en de verwachte causale relatie tussen variabelen (Van Thiel, 2021, p. 66). De variabelen werden iteratief en nauwkeurig geoperationaliseerd door

middel van definities, dimensies en indicatoren. Sommige concepten liggen echter in de toekomst. Een geactualiseerde database en netwerkmanagement bestonden op het moment van de dataverzameling niet, en hier kon geen waarden voor worden vastgesteld. Dit tastte de interne validiteit aan. Dit is opgelost door de formulering aan te passen naar de toekomstige tijd, en na te gaan wat er nodig is om tot de concepten te komen. Externe validiteit onderzoekt of de resultaten generaliseerbaar zijn naar een bredere context (Merkus, 2021). Dit onderzoek generaliseert de resultaten naar MKBA-betrokkenen die geen deel uitmaakten van de dataverzameling. Met 'slechts' 24 respondenten was het echter moeilijk om conclusies te generaliseren naar andere casussen en netwerken. Dit werd iets bestreden door een relatief hoog aantal interviews, maar de generaliseerbaarheid bleef laag.

3.6 Topiclijst

De topiclijst bevatte onderwerpen voor vraagstellingen voor de interviews. De interviews vereisten een hoge consistentie in onderwerpen en daarom was de topiclijst essentieel. Met het oog op de tijd, betrouwbaarheid van en relevantie voor het onderzoek is voorkomen dat compleet andere onderwerpen werden aangesneden. De topiclijst werd gemaakt aan de hand van de operationalisatie van de concepten uit het theoretisch kader, en met behulp van literatuur over interviews in de sociale wetenschappen: Knott et al. (2022) en Van Thiel (2021, pp. 118-120). Er werden zoveel mogelijk korte, duidelijke en open vragen gesteld, en zo min mogelijk suggestieve vragen. Jargon bleek geen probleem door de kennis van respondenten (voordeel van elite-interviews). De topiclijst (Bijlage 5: Topiclijst) begon met een introductie. Vervolgens werden in het inhoudelijke deel de vragen gesteld in een voor de respondent logische volgorde. Het stond de onderzoeker en respondent vrij gedurende de interviews zaken toe te lichten of toe te voegen, vandaar dat interviews anders verliepen (Creswell & Creswell, 2018, p. 65).

4. Resultaten

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van 23 interviews gepresenteerd. Het hoofdstuk heeft twee onderdelen. Het eerste onderdeel (paragraaf 4.3 t/m 4.8) is onderverdeeld in de zes variabelen uit het conceptueel model: 1) steun voor het idee van een database, 2) innovatie antecedenten, 3) inzet voor de database, 4) netwerkmanagement, 5) vertrouwen in het netwerk, en 5) een geactualiseerde database. Sommige resultaten worden zowel tekstueel als visueel weergegeven. In het tweede onderdeel (paragraaf 4.9) worden de resultaten geanalyseerd en geïnterpreteerd, verbanden gelegd tussen onderzoeksresultaten en bestaande theorie, en veronderstellingen uit het conceptueel model opnieuw bekeken en bediscussieerd.

4.2 Een toelichting vooraf

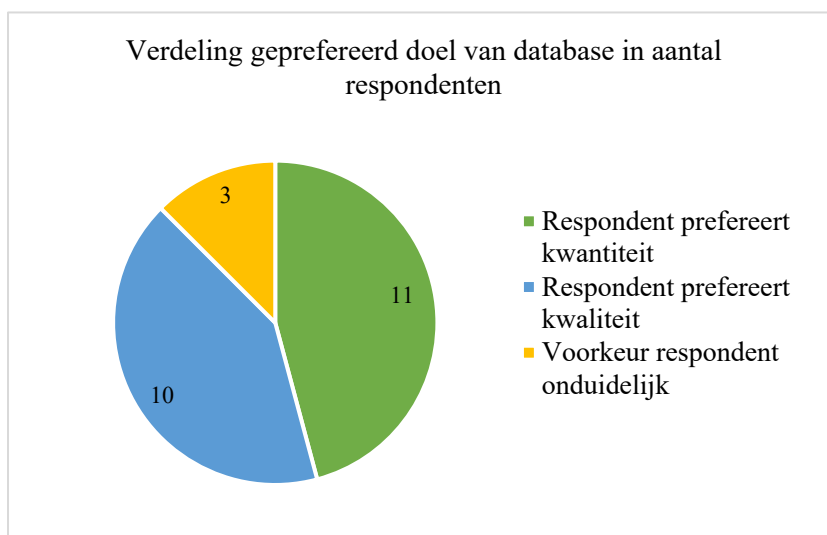
Dit onderzoek geeft aanzet tot het organiseren een centrale MKBA-database om overzicht te creëren, inzicht te geven in uitgevoerd onderzoek, om onderzoeksvragen op bepaalde beleidsterreinen te bekijken, vergelijkingen en lessen te trekken, met als uiteindelijk doel een middel voor de verbetering van MKBA's. Om hier te komen is gevraagd naar voor- en nadelen van de database.

4.3 Steun voor het idee van een database

De steun voor een centrale MKBA-database is gemiddeld hoog. Vrijwel niemand verzet zich tegen het idee, en potentiële gebruikers noemen vooral de voordelen. Respondent (hierna: R) 2: 'Het is gewoon vanuit het oogpunt van kennisdeling en kennisverspreiding (...) super relevant om dat overzicht te hebben.' R11 benadrukt: 'Dat heeft meerwaarde zo'n database.' Het centrale, niet-gefragmenteerde aspect wordt als bijzonder wenselijk beschouwd. R6 zegt: 'De kracht zit in het overkoepelende.'

Er bestaan ook zorgen die steun en uitwerking van de database belemmeren. De concreetheid van doelen van de database is laag. De discussie wordt in het overgrote deel van de interviews aangehaald, en omvat kwantiteit (hoe meer, hoe beter) versus kwaliteit (leren van de 'beste' MKBA's). Momenteel is de prioriteit onduidelijk en stellen respondenten dat het belangrijk is dit eerst vast te stellen. R9, kwantiteit-voorstander, zegt: 'Ik zou denken dat alle, of bijna alle MKBA's in Nederland uitgevoerd op alle beleidsterreinen daarin moeten

zitten.’ R12 antwoordt: ‘Het is hartstikke interessant als er een keer iets onbekends gedaan is, en je dat kunt zien in je database.’ R14, kwaliteit-voorstander, zegt: ‘Het helpt pas als je de meest recente *state-of-the-art* MKBA’s in die database hebt zitten.’ Een complete database kan lage kwaliteit MKBA’s bevatten, terwijl het doel kwaliteit een tijdrovende beoordeling van de inhoud vereist. Lage overeenstemming belemmert een deel van de steun omdat een groep gebruikers minder heil in de database ziet als één van de twee doelen wordt geprioriteerd. Om tot inzet te komen is het essentieel om helder te hebben wat het doel van de database is omdat er duidelijke overeenstemming moet zijn over wat bereikt gaat worden met de database. In Tabel 1 wordt de verdeling van de respondenten in de discussie weergegeven.

Tabel 1 *Verdeling geprefereerd doel van database*

Hoewel de database werkprocessen vergemakkelijkt door zoektijd te verkorten en inzicht te geven, is het huidige werkproces zonder een centrale database uitvoerbaar en van voldoende kwaliteit. Bij onderzoeksbureaus is het proces van relatief hoge kwaliteit. R12 zegt: ‘Wij doen heel veel MKBA’s, we zijn gewoon heel goed op de hoogte van wat er allemaal beschikbaar is.’ Bij opdrachtgevers ontbreken vaak overzichten en zijn zoekmethoden inconsistent. R17 zegt: ‘Er is geen duidelijk overzicht waar je dat makkelijk kan vinden’, en dat beïnvloedt het gebruik van MKBA’s. R1 zegt: ‘Dan zie je dat het eigenlijk heel onbekend is (...) en ook dat mensen zeggen dat ze het weten, maar ze hebben nog nooit een MKBA gezien.’ Voor departementen kan een centraal overzicht duidelijker een bijdrage leveren.

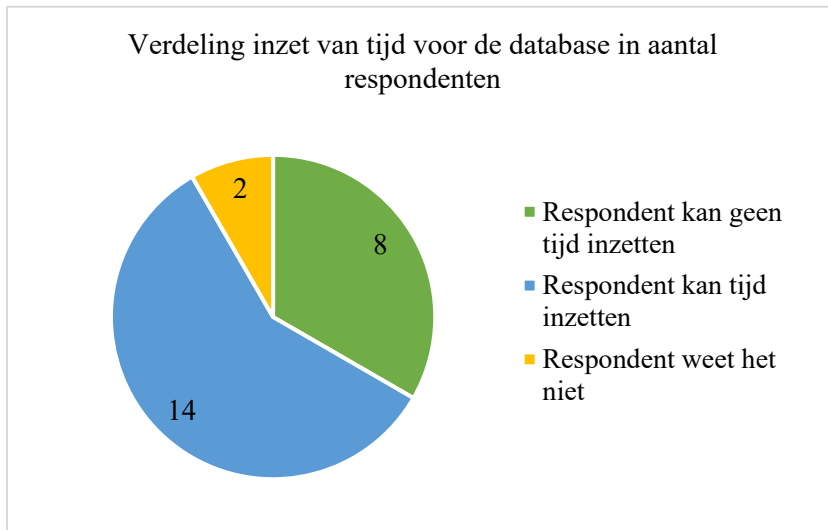
Concluderend, de steun voor een database is gemiddeld hoog. Het belang wordt ingezien. Wat steun echter verlaagt is de onenigheid over doelen van de database en dat huidige werkprocessen zonder database werken.

4.4 Innovatie antecedenten

Antecedenten zijn stimulerende of belemmerende factoren die voorafgaan aan een publieke sector innovatie. De innovatie is de MKBA-database. Hierna worden de waarden van verschillende innovatie antecedenten op omgevingsniveau, organisatorisch niveau en innovatieniveau gepresenteerd.

Ten eerste, op omgevingsniveau. De mate van regulering van de database moet hoog zijn. Dit betekent dat duidelijk is welke partij de database beheert en hoe MKBA's worden verzameld en ingevoerd. Hoge regulering bevordert het gebruik van de database door gemaakte afspraken. 'De verantwoordelijkheid op één plek, dat werkt duurzaamheid in de hand' (R14). Helderheid over wie reguleert en hoe wordt gereguleerd, maakt het voor andere partijen makkelijker om bij te dragen omdat het duidelijk maakt wat hun taak is (de opzet ligt niet bij hen). Respondenten zijn positief over de actoren die zich met de database bezighouden. Er zijn doorgaans goede verstandhoudingen tussen departementen en onderzoeksbureaus, en geen redenen gevonden om niet graag samen te werken. Samenwerking wordt kleinschalig en zal voornamelijk digitaal verlopen, vooral na de lancering zal de frequentie laag zijn. R12 uit echter zorgen over databasebeheer dat niet door onderzoeksbureaus gedaan wordt: 'De vraag is wel een beetje hoe secuur zijn opdrachtgevers daarmee? Weten die dan wat ze moeten doen en waar en hoe?'

Ten tweede, op organisatorisch niveau. De inzet van middelen zoals tijd, menskracht, ICT-kennis en geld is cruciaal. De beoogde inzet van tijd en menskracht is gemiddeld laag, vooral op departementen omdat onderzoeksbureaus een commerciële insteek hebben. R5 (ambtenaar) zegt: 'We hebben geen capaciteit qua mensen en middelen om dit op ons te nemen. Zeker in de beginperiode zal dit veel werk kosten.' R11 (ambtenaar) beaamt dit: 'Ik zou niet veel tijd hebben om bij te dragen aan zo'n database en het opzetten daarvan, ofwel het beheren daarvan.' Lage inzet van tijd en menskracht is een belangrijke factor, omdat steun zonder middeleninzet geen actie betekent. Tabel 2 geeft de verdeling weer van inzet van tijd voor de database (dit behelst aanlevering van database, meedenken over de inrichting, en databasebeheer).

Tabel 2 *Verdeling inzet van tijd voor de database*

De inzet van geld is nog onduidelijk omdat er a) nog geen beheerder is aangesteld en b) onbekend is wie betaalt. Duidelijk is dat inzet van geld voor de database hoog moet zijn. Zonder geld heeft het project geen nut. De inzet van ICT-kennis blijkt laag te zijn; een groot deel ziet liever dat een gespecialiseerd bureau de technische inrichting uitvoert. ‘Je betaalt er natuurlijk voor en je hoeft niet de technische kennis in huis te hebben’, zegt R13 over uitbesteding van database-inrichting. Beloningen voor werken aan de database verschillen tussen uitvoerders (commercieel) en opdrachtgevers (niet-commercieel). Uitvoerders werken mee zolang ze betaald worden, en een financiële tegemoetkoming zou het proces kunnen versnellen. R9: ‘Stel dat SEO (...) dingen aanlevert, dan praat je eigenlijk over een relatief kleine vergoeding.’

Ten derde, op innovatieniveau. Het aanpassingsvermogen en de testbaarheid van de database moeten hoog zijn. Het is belangrijk om voldoende tijd te nemen voor een goede inrichting. R2 zegt: ‘Dit is een fase die te snel wordt doorlopen.’ R10 is een voorstander van gewoon beginnen en R20 beaamt dat: ‘Ik zou wel laten testen hoe het uiteindelijk gebruikt wordt en op basis daarvan nog verbeteren.’ Er zijn nauwelijks alternatieven voor de database, behalve kleinere databases per departement, maar de kracht zit in het overkoepelende. R3: ‘Met kleinere databases behoud je de huidige werkwijze die je juist wilt verbeteren.’ Het gemak zonder de database is niet hoog of laag, en de processen zonder database lopen gewoon door. Verbeteringen zijn toch mogelijk met een MKBA-database. Betrouwbaarheid is een voorspelling: als de database van hoge kwaliteit is, is de betrouwbaarheid hoog. R8: ‘Voor de gebruiker geeft dat een soort van betrouwbaarheid, ik ga naar die website toe en daar kan ik betrouwbare informatie vinden.’ Gebruiksgemak moet hoog zijn, iets wat een

grote groep respondenten benadrukt. Gebruiksgemak kan worden bereikt met filters en visualisaties, en het beperken van handelingen en tekst. Compatibiliteit moet hoog zijn, maar is lastig door de verscheidenheid aan gebruikers met verschillende kennis, noden en doelen.

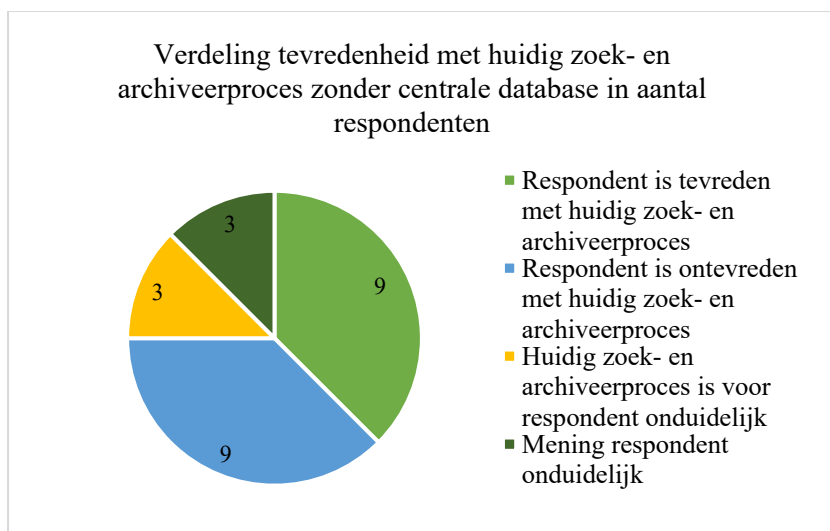
R15: ‘Gericht op de doelgroep die je hebt, passend bij de wensen van de doelgroep.’

Concluderend, er kan niet één waarde worden gegeven aan de mate van antecedenten, ook niet per niveau omdat het teveel uiteen loopt. Opvallend, maar niet verbazend, is dat factoren die in de toekomst liggen zoals aanpassingsvermogen, beloningen, regulering, gebruiksgemak allemaal hoog moeten zijn om de database succesvol te maken. Factoren in het hier en nu zoals inzet van tijd, menskracht en ICT zijn laag, en de beperkte middeleninzet hindert de inzet voor de database. Hierna wordt dieper op de middeleninzet ingegaan.

4.5 Inzet voor de database

De mate van beoogde inzet van middelen zoals tijd, menskracht en kennis voor de database lopen uiteen. Sommigen, zoals R7, onderstrepen de beperkte tijd en capaciteit: ‘Ik ben eigenlijk minder geneigd om dit te faciliteren. Het is best interessant om dat overzicht te hebben. Maar in verhouding tot het onderhoud wat het kost, nee, dan zou ik geen voorstander zijn.’ R7 hoort daar ook bij: ‘Als ik naar mijn eigen werk kijk, dan zou ik niet heel veel tijd over hebben om een bijdrage te leveren aan zo'n database.’ Ook de omvang van het invoeren schrikt af. R23 denkt dat er duizenden MKBA's zijn bij Infrastructuur en Waterstaat, wat het enthousiasme aantast. R5: ‘Doordat het zoveel is, vraag ik me af hoe lang dat gaat duren en het nog leuk blijft, en dat mensen het ook blijven doen. En dan krijg je weer een spoedklusje tussendoor. In het MKBA-kernteam zitten er 20? 2000 [MKBA's] gedeeld door 20 [personen], dat is een hele hoop.’ Daarnaast merkt R5 op: ‘Zolang de archivering of het uploaden van MKBA's in de database niet genoeg prioriteit geniet hoger in de boom, dan op medewerkersniveau al helemaal niet.’

Onderzoeksbureaus missen urgentie door hun eigen werkende archiveringssystemen. Departementen zien meer urgentie vanuit werkprocessen, maar kampen met tijds- en personeelsgebrek. R4 zegt: ‘MKBA is natuurlijk in mijn dossier echt maar zo'n ding. Heel klein stukje. Het is ook niet dat je denkt, er zijn zoveel knallende ontwikkelingen, dat moet echt.’ Hogere prioriteit vanuit het management zou kunnen helpen, omdat daar de taken worden vastgesteld. Tabel 3 geeft de verdeling weer in hoe respondenten naar het huidige werkproces kijken.

Tabel 3 Verdeling tevredenheid met huidige zoek- en archiverproces

Zonder urgentie lijkt het bij steun te blijven. Het is moeilijk de toegevoegde waarde van een operationele database vast te stellen zonder de aanwezigheid ervan. Maar er zijn respondenten meer bereidwillig. Onderzoeksbureaus geven aan dat hun MKBA's makkelijk over te zetten zijn en dat ze hier tijd in willen steken. R9: 'Ik heb gewoon een map op een harde schijf waar een heleboel MKBA's inzitten. Dus ik kan wel op moment dat die database gevormd gaat worden, die map ter beschikking stellen.' Er is ook animo om vanuit het gebruikersperspectief mee te denken over inrichting van de database. Voor de beoordeling en bemiddeling van de database is er hoge bereidheid: 'Ik denk dat wij daar vooral een rol in zullen vervullen, dan kunnen wij het op een gegeven moment ook weer gaan auditen. Is die database goed? Voldoet die aan wat je zou mogen verwachten? Werkt die?' (R2).

Concluderend is er een scheidslijn tussen opdrachtgevers en uitvoerders. Er is steun en het belang wordt ingezien, maar voor de departementen is de inzet laag door tijdsgebrek en andere prioriteiten. Uitvoerders en bemiddelaars laten grotere inzet zien en onderstrepen het gemak van informatieoverdracht en de bereidheid om mee te denken.

4.6 Netwerkmanagement

Netwerkmanagement is het eerste kerncomponent van network governance. Hierin staan twee dimensies centraal: netwerkbestuur en netwerkstructuur. De overeenstemming over het bestuur van het netwerk is hoog, met een duidelijke voorkeur voor een simpele structuur. Het Centraal Planbureau (CPB) is de favoriet, gevolgd door het ministerie van Financiën. Over Financiën merkt R9 op: 'Beleidsdepartementen zijn daar niet van nature geschikt voor. Die

zijn toch vooral bezig met Kamervragen beantwoorden, nota's schrijven en allerlei andere dingen daaromheen.' R17 benadrukt het belang van duidelijke sturing door één partij: 'Het moet sowieso duidelijk bij één partij belegd zijn. Daar moeten duidelijke afspraken over komen, als er een MKBA komt, dan moet diegene geïnformeerd worden en moet het daar aangeleverd worden.' R11 beaamt dit: 'Eén bepaalde partij moet zich daaraan verbinden en committeren.' Het bestuur moet voor de infrastructuur zorgen dat MKBA's worden aangeleverd. R1 zegt: 'Je moet de organisatiestructuur simpel hebben. Je moet de financiering simpel hebben, je moet niet elke keer een overlegcircuit hebben over wie dat bepaalt. Je moet realistisch zijn.' Respondenten suggereren het periodiek uitvragen en aanleveren van data om te structureren: 'Regelmatig mailen naar organisaties die vaak MKBA's uitvoeren, zijn er nog nieuwe MKBA's en kunnen wij die krijgen?', stelt R9 voor. Het contractueel vastleggen van afspraken wordt meerdere malen voorgesteld om structuur te verhogen.

Concluderend, er is veel overeenstemming over één besturende partij, het CPB. De mate van een simpele duidelijke structuur moet hoog zijn, met periodieke afspraken vastgelegd in contracten als middel.

4.7 Vertrouwen in het netwerk

Vertrouwen is het tweede kerncomponent van network governance. Het vertrouwen in samenwerking is gemiddeld laag, maar varieert onder respondenten. R16 vraagt zich af: 'Hoe gaan wij als bureaus de discipline opbrengen om elke MKBA (...) in te voeren?' R5 zegt: 'Als medewerker richt je je naar de prioriteiten die van hogerop komen. Wat je daarnaast doet is goed en leuk, maar primair gaat het om de hoofdtaken.' Maar, zegt R18: 'In eerste instantie zal er misschien wat gemor zijn, maar ik denk dat het goed uitlegbaar is en dat het uiteindelijk de efficiency en kwaliteit ten goede zal komen.' Het vertrouwen in de inzet van tijd en capaciteit bij departementen is aan de lage kant. En vertrouwen is nodig voor samenwerking. Het vertrouwen in het nakomen van afspraken binnen het netwerk is niet hoog. Onderzoeksbureaus geven aan dat opdrachtgevers bepalen of MKBA's openbaar worden, en dat gebeurt soms zo laat dat de studie niet meer relevant is. R17 omschrijft samenwerken als 'korte termijn denken' en zegt dat het vervaagt door personeelsverloop, 'totdat iemand dit structureel oppakt' weliswaar. Het vertrouwen in de uitkomsten en doelen van het netwerk is hoog. Volgens R21 is de aanzet tot een database nu in een gevorderd stadium: 'We zijn echt een stuk verder, we hebben jouw onderzoek. Als je nu de hobbelen

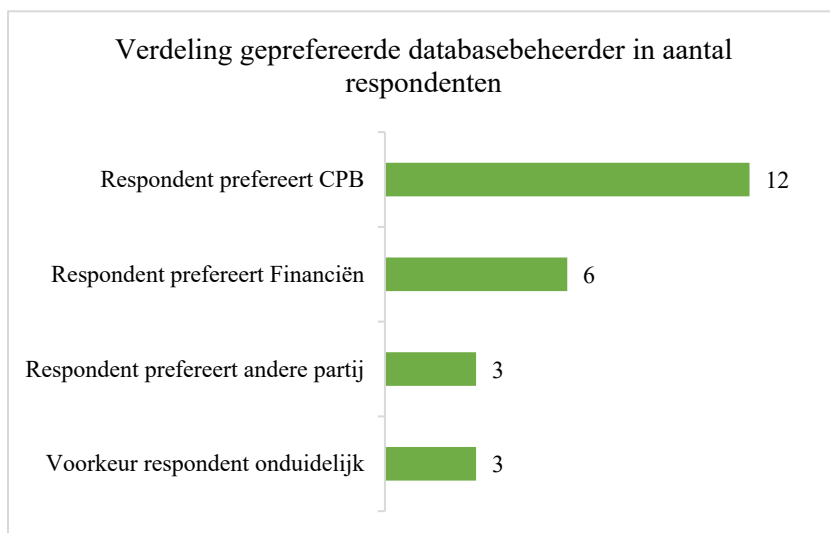
neemt en de website gaat vullen, heb je 90% van het werk gedaan.’ Het vertrouwen dat beoogde uitkomsten en doelen worden behaald is minder hoog, bijvoorbeeld door de genoemde lage middeleninzet, maar ook door onzekerheid over de toekomst van de MKBA. R12: ‘Ik heb het idee dat er de laatste tijd minder vaak MKBA’s worden gemaakt. Dat helpt niet. Als je vaak MKBA’s maakt, heb je vaak input voor je database en loont het om netjes de administratie bij te houden.’ Het vertrouwen in de bereidheid van onderzoeksbureaus is doorgaans hoog. R18 zegt: ‘Ik denk dat de meeste uitvoerders geen problemen hebben met het ter beschikking stellen van de eindversies van hun uitgevoerde studies.’ R13 zegt: ‘De meeste zijn daartoe bereid.’ R6 en R19 verklaren de hogere middeleninzet bij onderzoeksbureaus door de wens om hun imago te verbeteren door uitgevoerde onderzoeken te publiceren in de database.’ Bij departementen is het vertrouwen in het netwerk lager door gebrek aan urgentie en capaciteit.

Concluderend, het vertrouwen in samenwerking en het nakomen van afspraken binnen het netwerk voor de database is beide laag. Het vertrouwen in een langere termijn commitment is laag en dit lijkt een barrière te zijn in de weg naar opzet van de database. Sommige respondenten geloven dat het kan, mits iedereen middeleninzet toont. Het vertrouwen in inzet door onderzoeksbureaus ligt hoger. Wat betreft de doelen van het netwerk is er vertrouwen in de relevantie, maar minder in de haalbaarheid. Ook dit hangt samen met inzet. Respondenten geven aan geen hoge verwachtingen te hebben met betrekking tot inzet van middelen zoals tijd en menskracht.

4.8 Een geactualiseerde database

Wat hier kan worden vastgesteld is welke factoren nodig zijn om tot een geactualiseerde database te komen, en welke hier invloed op hebben.

Ten eerste is er brede overeenstemming dat het CPB als beheerder moet optreden. R16 zegt: ‘In ieder geval een neutrale partij, dus ik denk snel aan het CPB.’ R13 voegt toe: ‘CPB staat op afstand van de departementen, en het is ook een onderzoeksinstituut.’ Het ministerie van Financiën wordt als tweede favoriet genoemd. Duidelijk eigenaarschap door een beheerder verduidelijkt de rol van betrokkenen en vermindert verwarring over wie verantwoordelijk is. Tabel 4 toont de verdeling onder respondenten tussen geprefereerde databasebeheerders.

Tabel 4 *Verdeling geprefereerde databasebeheerder*

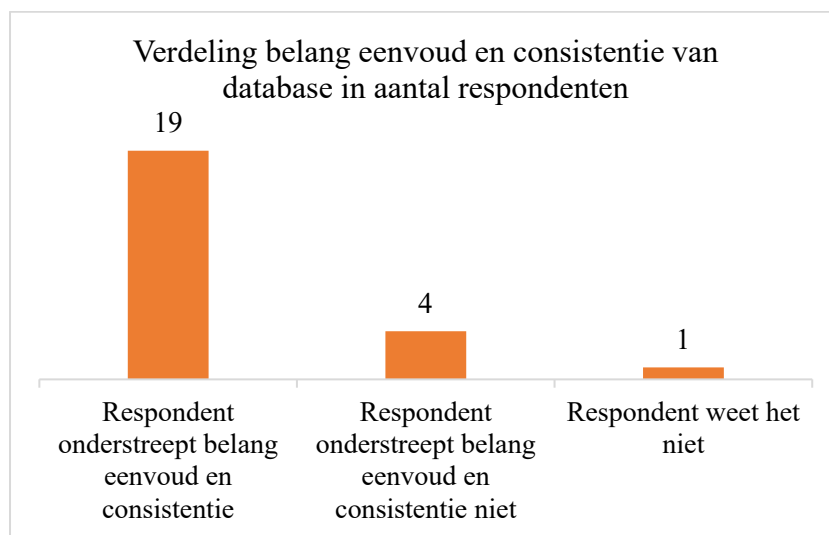
Ten tweede is de inzet om data aan te leveren hoog, vooral bij onderzoeksbureaus die al bestaande overzichten hebben. De actualiteit van de database hangt af van de bereidheid van partijen om data aan te leveren. R18 zegt: ‘Als je het volledige overzicht hebt, komt dat de kwaliteit van het nieuwe verhaal ten goede.’ R16 benadrukt: ‘Wij gaan echt wel ons best doen om aan te leveren.’ R3 voegt toe: ‘Als we de opdracht krijgen, krijgen we de capaciteit.’ Departementen hebben echter vaak geen helder overzicht van aantallen en de locatie van MKBA’s. R17 merkt op: ‘Er is niet een duidelijk overzichtelijk punt waar je dat makkelijk kan vinden.’ Aanleveringsinzet kan verhoogd worden door vastlegging in aanbestedingen en periodieke aanlevering verplicht te stellen. Promotie via platforms zoals ESB of het Rijksportaal kan ook bijdragen.

Ten derde is de mate van openbaarheid (en vindbaarheid) van MKBA’s laag. Het is lastig om te bepalen hoeveel MKBA’s daadwerkelijk openbaar zijn. R16 zegt: ‘Lang niet alles wordt gepubliceerd en is online vindbaar. Dus hoe gaan ze dat in vrede naam doen?’ Respondenten verwachten dat MKBA’s openbaar zijn omdat ze naar de Kamer worden gestuurd, maar ervaren respondenten vertellen dat dat tegenvalt. Vertrouwelijke informatie kan betekenen dat sommige MKBA’s niet beschikbaar zijn voor de database, wat de opzet en actualisatie van de database bemoeilijkt. R19 zegt: ‘Er kunnen goede redenen zijn waarom onderzoek vertrouwelijk is.’ R2 hekelt dit knelpunt en benadrukt het belang van transparantie: ‘Dit is informatie die gebruikt wordt voor besluitvorming.’

Ten vierde is er onduidelijkheid over het aantal toekomstige MKBA’s. R7 merkt op: ‘Het gebruik neemt eerder af dan toe. Maar nou ja, laten er drie per jaar bijkomen.’ R12 voegt

toe: ‘Het helpt niet als er maar af en toe iets gebeurt.’ Hoewel de MKBA is toegevoegd aan het Beleidskompas, is het moeilijk te zeggen wat dit betekent voor toekomstige aantallen. R9 wijst op de verplichte toepassing bij transportinfrastructuurprojecten, maar een respondent merkt op dat het instrument minder populair lijkt te worden. Een laag aantal MKBA’s kan betekenen dat actualisatie zo weinig tijd kost dat het minder interessant wordt, terwijl een hoog aantal teveel werk kan betekenen voor één partij.

Ten vijfde moet de database eenvoudig zijn, met gestandaardiseerde en consistente data. Dit haalt bijna elke respondent aan (zie Tabel 5). R12 zegt: ‘Elke administratieve handeling is er eentje. Dus hoe makkelijker je het maakt, hoe beter het gaat werken.’ R15 voegt toe: ‘Het moet gemakkelijk zijn om data in te voeren en data te vinden.’ De database moet ook visueel aantrekkelijk zijn. Een eenvoudige technische basis zal het gebruiksgemak en de consistentie bevorderen.

Tabel 5 *Verdeling belang eenvoud en consistentie van database*

Hoewel vertrouwen binnen het netwerk geen essentiële variabele lijkt te zijn vanwege de beperkte en digitale samenwerking, kan een hoge mate van vertrouwen de middeleninzet positief beïnvloeden. Als er meer vertrouwen is in het netwerk en de haalbaarheid van de uitkomsten, kan dit de inzet van middelen bevorderen.

Concluderend zijn de belangrijkste factoren om tot een geactualiseerde database te komen: het kiezen van één databasebeheerder, de bereidheid tot data-aanlevering, de openbaarheid van MKBA’s, duidelijkheid over het aantal toekomstige MKBA’s, en een eenvoudig ingerichte database. Hoewel vertrouwen geen cruciale rol speelt door de digitale samenwerking, kan het verhogen van vertrouwen wel de middeleninzet verbeteren. Eenvoud,

standaardisatie, en consistentie zijn essentieel om het beheer, de invoer en de raadpleging van de database zo laagdrempelig mogelijk te maken.

4.9 Analyse

Zoals verwacht leidt steun in dit onderzoek niet automatisch tot inzet voor de database. Innovatie (de database) staat niet op zichzelf, wat dit onderzoek bevestigt (Borins, 2001; Bloch & Bugge, 2013). Een belangrijk onderscheid: De Vries et al. (2015) noemen antecedenten die innovatie beïnvloeden, terwijl dit onderzoek kijkt naar wat inzet voor de innovatie beïnvloedt. De twee zijn verbonden: zonder inzet geen innovatie. Antecedenten op omgevings- en organisatieniveau, zoals netwerkparticipatie, samenwerking, het aanwijzen van een verantwoordelijke partij en middeleninzet, kunnen invloed hebben op de inzet voor de database. Antecedenten op innovatieniveau, zoals gebruiksgemak en voordelen voor huidige werkprocessen, testbaarheid en betrouwbaarheid, zijn kenmerkend voor de innovatie zelf, en zijn voor een toekomstige database vastgesteld. Deze antecedenten worden relevanter zodra de database operationeel is. Vrijwel alle respondenten steunen het idee van een database vanwege voordelen voor kennisdeling en vindbaarheid. De afwezigheid van duidelijk gedefinieerde doelen vermindert echter steun. Concrete netwerkdoelen verlagen de kans op falen, volgens Kalimullah et al. (2014). Dit wordt hier deels bevestigd: als kwaliteitsbeoordeling van de inhoud plaatsvindt, zal er meer medewerking zijn. Eerst moeten de doelen van de database en de samenwerking concreet worden gemaakt. Urgentie, een belangrijke factor in de dataverzameling, wordt niet genoemd in de innovatieliteratuur. Steun kost niks, maar inzet vereist urgentie. De lage urgentie onder respondenten komt doordat uitvoerders al goed geïnformeerd zijn, en opdrachtgevers tijd en capaciteit missen. De Vries et al. (2015) noemen leiderschapstijl als organisatorische antecedent, maar eerst moet een leider worden aangewezen. Toch kijkt literatuur over network governance wel naar wat voor soort structuur bij netwerken passen. Een verantwoordelijke partij (zoals het CPB) kan de inzet vergroten door een simpele structuur te bieden. Onderzoeksbureaus en kennisinstituten tonen hogere inzet dan departementen, wat leidt tot verschillen in middelen, prioriteiten en communicatie binnen het netwerk, volgens Klijn et al. (2010).

Concluderend, als het conceptueel model opnieuw bekeken wordt, is er inderdaad een relatie tussen steun voor het idee van een database en inzet voor de database, en antecedenten zijn cruciaal om daar te komen. Steun alleen leidt niet tot meer inzet. Naast steun leiden middeleninzet, samenwerking, een verantwoordelijke leider, duidelijke doelen en urgentie tot

meer inzet. Verder is er een relatie tussen inzet voor de database en een geactualiseerde database. Zonder middeleninzet wordt de database niet compleet en actueel. Vertrouwen is volgens de literatuur van groot belang in samenwerkingen en netwerken (Klijn, George, Ropes, & Sattlegger, 2024). Netwerkmanagement en vertrouwen versterken dit effect, hoe beter netwerkmanagement en hoe hoger vertrouwen, des te beter het effect van middeleninzet. Vertrouwen in het netwerk is momenteel laag, maar enige mate kan voldoende zijn om het project te starten, zoals Huxham en Vangen (2003) beargumenteren. Een andere optie is eerstens het vertrouwen te verhogen alvorens de database op te gaan zetten, wat volgens Shih (2010) voor betere samenwerking zorgt.

5. Conclusie en aanbevelingen

In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de deelvragen en hoofdvraag. In het tweede deel worden op basis van de conclusie en resultaten aanbevelingen gegeven voor vervolgonderzoek en de praktijk.

5.1 Conclusie

Dit onderzoek had twee doelen: helder krijgen wat volgens potentiële gebruikers de opzet en het beheer van een centrale MKBA-database positief beïnvloedt en welke belemmeringen zij onderkennen; en op basis daarvan voorwaarden en omstandigheden identificeren die leiden tot inzet voor de database. Steun voor het idee om een database op te zetten was hoog, en de handigheid van een MKBA-database werd breed erkend: gemak door overzicht en inzicht, verminderde zoektijd naar MKBA's, en het scheppen van duidelijkheid over aantallen en verspreiding op beleidsterreinen. Veel steun betekende echter geen hoge mate van inzet. Om een idee te implementeren is steun alleen onvoldoende; daar is inzet van middelen zoals tijd en menskracht voor nodig. De bereidheid tot de inzet van middelen lag in dit onderzoek laag. Om vast te kunnen stellen hoe steun kan worden omgezet naar daadwerkelijke middeleninzet, worden hierna eerst de vier deelvragen beantwoord.

1. Welke behoeften en mogelijkheden hebben een positieve invloed op opzet en beheer van een centrale MKBA-database?

Er is behoefte aan 1) een centrale MKBA-database die kennisdeling, openbaarheid en een overkoepelend overzicht bevordert. Deze behoefte wordt vooral gevoeld door departementen, waar overzichten ontbreken. Onderzoeksbureaus houden hun eigen studies bij en zijn minder van een (nieuwe) centrale database. Verder is er 2) behoefte aan een duidelijk doel. Ongeveer de helft van de respondenten wil een zo compleet mogelijke database, terwijl de andere helft voorkeur heeft voor een database met alleen de beste MKBA's die voldoen aan bepaalde standaarden. Dit creëert een uitdaging omdat voldoen aan de ene behoefte ten koste kan gaan van voldoen aan de andere. 3) Er is behoefte aan één duidelijke beheerder die een eenvoudige netwerkstructuur hanteert. Duidelijk leiderschap kan de taakverdeling bevorderen, en daarbij kan de partij de leiding nemen in het opzetten en beheren van de database. Er is brede overeenstemming dat het CPB de geschikte databasebeheerder is. Daarnaast 4) wijzen

onderzoeksbureaus op de mogelijkheid om hun data over te zetten naar de nieuwe database. Zij zien de overdracht als een eenvoudige handeling die weinig tijd vergt. Hun vertrouwen in de database is meestal hoog, wat een positief effect heeft op de opzet en het beheer ervan. 5) Het contractueel vastleggen van data-aanvoer en -invoer is een nuttige maatregel. Dit verhoogt de netwerkstructuur en zorgt voor periodieke afspraken, waardoor de database als een serieus project wordt beschouwd. Als laatste 6) is er brede behoefte aan een eenvoudige en consistent ingerichte database met gestandaardiseerde presentatie van data. Beperkte administratieve handelingen en tekst in combinatie met een gebruiksvriendelijke opzet met visualisaties en filters verhogen de kans op succes. Hoe eenvoudiger de database, hoe groter de kans op eenvoudige opzet en beheer.

2. Welke belemmeringen en knelpunten staan opzet en beheer van een centrale MKBA-database in de weg?

1) Het huidige werkproces is een belemmering omdat het zonder nieuwe database door kan gaan. Onderzoeksbureaus houden goed bij wat zij uitvoeren, en zijn goed op de hoogte van wat er speelt op MKBA-terrein. Bij departementen speelt een grotere behoefte aan een centraal overzicht, maar wordt er veel minder tijd aan MKBA's besteed. Het werkproces van onderzoeksbureaus en de beperkte werktijd met MKBA's op departementen zorgen voor een lage mate van urgentie voor de database. Een cruciale belemmering betreft 2) de beperkte middeleninzet van tijd en menskracht. Voornamelijk vertegenwoordigers van departementen onderstrepen dit, en spreken doorgaans voor het team waarin zij zitten. Onderzoeksbureaus geven vanwege hun commerciële insteek en hun bereidheid aan wel tijd en menskracht te kunnen inzetten. En dat is belangrijk, want hier is veel data beschikbaar. De klus van het verzamelen wordt zelf als een belemmering gezien. Schattingen over aantallen lopen uiteen, maar bij hoge aantallen zullen mensen minder geneigd zijn langdurig bij te dragen. Verder is 3) de lage mate van vertrouwen een belemmerende factor. Dit omvat vertrouwen in de haalbaarheid van netwerkdoelen, vertrouwen in de inzet van tijd en capaciteit en vertrouwen in het nakomen van afspraken. Daarnaast heeft een paar respondenten een onzeker beeld over de toekomst van MKBA's. Dat kan de ontwikkeling van de MKBA-database negatief beïnvloeden. Ook is 4) de openbaarheid en vindbaarheid van veel MKBA's een knelpunt wat opzet in de weg staat, zeker als het doel kwantiteit is. Mochten ook toekomstige MKBA's maar deels openbaar worden, dan vermindert dat de mate van actualisatie van de database.

3. Wat verhoogt volgens betrokken actoren de inzet voor opzet van de database?

Zoals eerder al benoemd, is 1) het belangrijk om te weten wat het doel van de database is. Dit is momenteel onduidelijk voor respondenten. Daarnaast moet duidelijker naar voren komen 2) wat de database gaat toevoegen, dit linkt aan de urgentie voor een nieuwe database. Respondenten erkennen de handigheid van een nieuw centraal overzicht, maar de urgentie is laag vanwege eigen overzichten (onderzoeksbureaus) en beperkte werktijd met MKBA's (departementen). 3) Regulering door één duidelijke databasebeheer verhoogt voor betrokkenen inzet omdat zij dan weten dat de opzet bij deze partij is belegd, en niet bij hen. Het verduidelijkt de taakverdeling voor de database. Daarnaast kan een beheerder, met hulp van andere partijen, de opzet gaan realiseren. Verder zou 4) meer beschikbare tijd en menskracht de inzet positief beïnvloeden. Inzet bestaat immers uit middelen zoals tijd en menskracht. De middelen zijn grotendeels afwezig momenteel, iets dat voornamelijk op departementen speelt. Als van managers hogerop prioriteit wordt gegeven aan het project, kunnen er ook middelen voor worden vrijgemaakt, met als gevolg meer urgentie en de benodigde middeleninzet. 5) Een (financiële) beloning voor meewerken aan de opzet zou de inzet eveneens kunnen verhogen. Dit kan een incentive zijn om steun om te zetten in daadwerkelijke actie. Als laatste zou 6) een hogere mate van vertrouwen in wat een database op de langere termijn kan betekenen de opzet stimuleren. Op dit moment is het vertrouwen in het behalen van uitkomsten van de samenwerking laag (zoals het invoeren van alle MKBA's). Dit wordt onder andere veroorzaakt door de afwezigheid van middeleninzet.

4. Wat verhoogt volgens betrokken actoren de inzet voor beheer van de database?

In het antwoord op de vorige deelvraag werd al regulering door één databasebeheerder benoemd. Wat de inzet voor het beheer verder verhoogt is 1) het contractueel vastleggen van periodieke afspraken over aanvoer van MKBA's. De beheerder kan het netwerkmanagement structureren door het maken en vastleggen van afspraken over data-aanvoer en -invoer. 2) Momenteel zijn veel MKBA's niet openbaar, wat een geactualiseerde database belemmert. Er zullen MKBA's ontbreken in het overzicht en soms worden MKBA's zo laat openbaar gemaakt dat de studie niet meer relevant is. Versnelling van dit proces maakt het voor de beheerder makkelijker de database bij te houden. 3) Een prognose over aantallen toekomstige MKBA's is nodig; bij lage aantallen kan het werk verwateren en bij hoge aantallen wordt het wellicht te veel werk. 4) De inrichting van de database moet eenvoudig zijn. Weinig tekst en

handelingen maken het voor de beheerder makkelijk om met de database te werken. Consistente en gestandaardiseerde data, met formats voor invoer, zorgt voor een uniforme werkwijze. 5) Inzet van tijd en menskracht is cruciaal voor beheer. Als andere betrokken actoren geen tijd of menskracht kunnen vrijmaken om mee te denken of de beheerder te helpen, werkt dat demotiverend. Ook de inzet van geld is belangrijk: zonder financiële middelen heeft het project geen nut. Geld kan worden ingezet als beloning voor de beheerder. 6) Wat geldt voor inzet bij de opzet, geldt ook voor beheer: een eenvoudige database met gestandaardiseerde data maakt de taak van beheer gemakkelijker.

Hierna komen de antwoorden op de deelvragen samen in het antwoord op de hoofdvraag. Zoals in 3.3 Verwerking van data is beschreven, werd gelet op de spreiding van data. De geïdentificeerde voorwaarden en omstandigheden waren het wijdst verspreid in de dataverzameling. De voorwaarden zijn weliswaar noodzakelijk, maar garanderen niet dat de beoogde gevolgen (lees inzet) daarmee gerealiseerd worden. Er wordt vanuit gegaan dat als aan de voorwaarden voldaan wordt, dit hoogstwaarschijnlijk leidt tot inzet van middelen voor de database en naar een geactualiseerde database (gevisualiseerde conclusie in Bijlage 6: Infographic conclusie).

Hoe kan steun voor een centrale MKBA-database worden omgezet naar inzet voor de opzet en beheer van de database?

Een helder doel van de database

Momenteel is niet vastgesteld welk doel de database gaat dienen. Er speelt een discussie tussen twee doelen: het geven van inzicht door middel van een zo compleet mogelijke database (kwantiteit), of alleen de 'beste' MKBA's invoeren om nieuwe te verbeteren (kwaliteit). Ruwweg de ene helft respondenten prefereert kwaliteit en de andere helft kwantiteit. Alvorens om inzet te vragen, is het essentieel om vast te stellen waarvoor gebruikers de database kunnen inzetten. Bijvoorbeeld, een gebruiker die een MKBA uitvoert en de kwaliteit wilt verbeteren, is minder gebaat bij een complete database waar de kwaliteit van de MKBA's onduidelijk is. De gebruiker moet zelf de kwaliteit gaan beoordelen en kan door tijdsgebrek afhaken.

Een hogere mate van urgentie

Aan de huidige lage urgentie ligt een aantal zaken ten grondslag. Onderzoeksbureaus hebben zelf een goed werkend, eigen archiveersysteem. Zij zijn bereid opgeslagen data over te zetten naar een nieuwe database, maar het is dubbel werk. Verder zijn onderzoeksbureaus goed op de hoogte van wat er speelt op MKBA-gebied omdat MKBA een kerntaak is. Voor departementen is MKBA echter een klein onderdeel van het takenpakket, en is de tijd die eraan besteed wordt, beperkt. Op dit moment zijn er, zonder database, geen grote onmogelijkheden in het werken aan en met MKBA's. Bovendien zal zonder urgentie vanuit het management dit project niet doorwerken bij de beleidsmedewerkers.

De inzet van de middelen tijd en menskracht

Er kan steun en bereidheid bestaan, maar als er geen tijd of menskracht is om iets uit te voeren, stopt het daarbij. Dit heeft betrekking op de vorige voorwaarde, urgentie van werkzaamheden. Zonder middelen geen inzet, en middeleninzet is cruciaal voor de database. De afwezige tijd en menskracht speelt met name op de departementen, waar een kleinere rol ligt in dit project. Echter zijn dit de leden van het MKBA-kernteam, een belangrijke groep om mee te krijgen. Onderzoeksbureaus, waar data vandaan moet komen, zijn commerciële organisaties, en als zij een betaalde opdracht krijgen, wordt die uitgevoerd.

Een verantwoordelijke databasebeheerder

De brede overeenstemming over het CPB als databasebeheerder beïnvloedt inzet voor opzet en beheer positief. Wetende dat partijen de opzet en beheer niet op zich hoeven te nemen, bakent het andere taken af. De voorkeur voor één duidelijke netwerkmanager is groot. De netwerkmanager zorgt hier voor structuur door bijvoorbeeld periodieke aanvoer van data contractueel vast te leggen, en zorgt voor een consistent overzicht aan gestandaardiseerde MKBA's. Eenmaal dat de database staat, zijn de voornaamste taken van de beheerder het verzamelen van de data en het actualiseren van de database.

Een eenvoudige database met consistente en gestandaardiseerde data

Door tegemoet te komen aan de uiteenlopende maten van kennis en werkervaring van gebruikers is het essentieel om de database te laten kenmerken door eenvoud, consistentie en standaardisatie. Hoe minder tekst en handelingen, hoe gebruiksvriendelijker, en hoe makkelijker de opzet zal zijn omdat er 'weinig' nodig is, en hoe makkelijker het gebruik en

beheer ervan zal zijn. Door filters te integreren kan de gebruiker zelf beslissen wat wel en niet weergegeven wordt.

5.2 Aanbevelingen

Elk onderzoek heeft limitaties en niet alles kan worden meegenomen. Daarom volgen hierna, op basis van de resultaten en conclusie, drie aanbevelingen voor vervolgonderzoek en vijf praktische aanbevelingen.

5.2.1 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

1. Een centrale MKBA-database kan worden beschouwd als een publiek goed. Niemand kan uitgesloten worden van raadpleging (niet-uitsluitbaar) en gebruik door de één betekent niet dat de ander minder kan gebruiken (niet-rivaliserend) (Deneulin & Townsend, 2007). Omdat er geen literatuur is gevonden over hoe databases onderhouden moeten worden, kan literatuur over publieke goederen een bijdrage leveren. Inzichten in hoe je een publiek goed opzet, passend inricht en beheert, kan een vervolgstap zijn.

2. Een longitudinaal onderzoek kan tot meer betrouwbare resultaten leiden omdat het een langere periode beslaat waar meerdere metingen op meerdere momenten plaatsvinden (Van Thiel, 2021, p. 209). Opzet, beheer, en zeker samenwerking voor opzet en beheer, zijn processen, en dit onderzoek heeft een relatief kort tijdsbestek. Als opzet gelijktijdig in gang wordt gezet, is dat positief voor het onderzoek. Iets wat er niet is kun je niet testen, en zoals benoemd, is een redelijk aantal bevindingen gebaseerd op verwachtingen. Verwachtingen zijn inherent aan onzekerheid. Een onderzoek naar gedragsinzichten, met de vraag waarom doen mensen iets (niet), kan in een langer onderzoek plaatsvinden.

3. Het huidige vooronderzoek kan diepgaander als drie punten worden meegenomen. Ten eerste, een onderzoek naar aantallen uitgevoerde MKBA's, omdat het aantal een effect heeft op de inzet voor de database. Hoe groter het aantal, hoe meer inzet vereist is. Dit kan daarnaast tot een prognose leiden voor aantallen toekomstige MKBA's. Als een duidelijke dalende lijn te zien is, is dat geen goed nieuws voor een nieuwe database. Ten tweede, vooronderzoek kan uitwijzen wat de precieze rol van departementen in dit project is. De rol is m.b.t. zowel opzet als beheer momenteel klein. Het is een belangrijke gebruikersdoelgroep, maar over het algemeen zitten hier MKBA-betrokkenen met relatief beperkte werkervaring

die relatief gezien weinig tijd aan MKBA's besteden. Ten derde, vooronderzoek kan uitwijzen wat precies beschouwd wordt als een volwaardige MKBA. Een overzicht van verschillende gradaties aan MKBA's, en wanneer een studie aan bepaalde criteria voldoet, zorgt voor gerichtere interviewvragen.

5.2.2 Praktische aanbevelingen

1. Beschouw de database als een volwaardig project. Het lijkt eenvoudig: zet een database op en voer data in. Dit blijkt lastig door beperkte middelen en urgentie, door andere prioriteiten en door onenigheid over nut en noodzaak. Veranker dit project, investeer geld, behandel het als volwaardige taak, en zet er FTE op. Leg het database-project voor aan de mensen hogerop, want als dat succesvol is, kan er geld, tijd en menskracht worden vrijgemaakt. Pas dan kan je bewijzen wat het bijdraagt. Zolang het als een bijzaak wordt gezien (als iets dat ook volgende maand of volgend jaar kan), is opzet iets van de lange baan.

2. Dit onderzoek kan de basis vormen voor een fysieke workshop waarin potentiële gebruikers met elkaar om tafel gaan. Een workshop laat deelnemers op een interactieve manier kennismaken van theorie en praktijk. Aan de hand van casussen kan de technische inrichting van de database worden getoetst, of kan er een discussie plaatsvinden over hoe het beste te komen tot afspraken over aanlevering en invoer van data. Interviewvragen uit dit onderzoek kunnen een startpunt zijn: vragen over behoeften, mogelijkheden, belemmeringen, nadelen, voordelen, doelen, inzet en structuur. Naderhand weten de beoogde gebruikers ook van elkaar waar wensen en (on-)mogelijkheden liggen. Dit kan natuurlijk in deze scriptie gelezen worden, maar fysieke communicatie is doorgaans prettiger en bovenal effectiever.

3. Vervolgens kunnen betrokkenen gaan nadenken over hoe te zorgen voor bekendheid van de database. Een aantal ideeën die zijn opgekomen tijdens de dataverzameling en onderzoek zijn: vier de lancering van de database en maak er een fysiek evenement van waarbij de database live gaat tijdens het event. Bijvoorbeeld met de beoogde beheerder (CPB) als gastheer, en met potentiële gebruikers in de zaal. Het evenement en de lancering kunnen vervolgens gepromoot worden op het Rijksportaal en op het ESB-platform.

4. De kosten-batenanalyse database van consultant Frank van Zutphen gaat naar verwachting zomer 2024 opnieuw live, en de databasebeheerder kan een samenwerking aangaan. Van

Zutphen beoogt hier zijn oude database met 600 studies weer te lanceren, en bijgekomen studies toe te voegen. Van Zutphen ziet als voordeel van beheer door een private partij de afwezigheid van bureaucratische rompslomp, wat het proces enorm versnelt. Van Zutphen doelt hier overigens niet op zichzelf, en ziet het als een maatschappelijke bijdrage om een database te creëren.

5. De afsluitende aanbeveling is inspelen op de steun voor de database. Maak gebruik van de steun die er nu is, en van het feit dat dit onderzoek, en alle ideeën rondom de database, vers in de geheugens van belangrijke potentiële gebruikers zit.

6. Discussie en reflectie

In dit laatste hoofdstuk wordt op het onderzoek gereflecteerd en worden aanbevelingen voor vervolgonderzoek gepresenteerd, door de gebruikte theorie, methodologische keuzes en bevindingen te evalueren.

Ten eerste, de gebruikte theorie. De theorie over databases was beperkt, met een focus op software en techniek, en weinig aandacht voor onderhoud en beheer. Hierdoor bleven belangrijke vragen over de inrichting en opzet van databases oppervlakkig en niet goed onderbouwd. Meer uitgebreid literatuuronderzoek naar innovatie in de publieke sector had waardevolle inzichten kunnen opleveren. Bovendien bleek het moeilijk om vragen over vertrouwen in een nog niet bestaand netwerk te beantwoorden, wat de betrouwbaarheid van de resultaten beïnvloedde. Dit probleem werd deels opgevangen door verwachtingen over de toekomst in de dataverzameling op te nemen.

Ten tweede, methodologische keuzes. Het gebruik van interviews bood de resultaten een goede indicatie van de beoogde doelstellingen door het hoge aantal deskundige respondenten. Het toepassen van triangulatie (meerdere onderzoeksmethoden, zoals een inhoudsanalyse) had echter de interne validiteit kunnen versterken. Verder werd het vooronderzoek relatief snel doorlopen. Er hadden meer informele gesprekken moeten plaatsvinden voordat de interviews begonnen. Dit leidde tot een minder goede voorbereiding voor de eerste interviews. Een inhoudsanalyse voorafgaand aan de interviews had de zwakheden kunnen verminderen door de kennis te vergroten en de onderzoeksfocus te verduidelijken.

Ten derde, de resultaten. Een voorname beperking van het onderzoek was dat de database en het actorennetwerk nog niet operationeel waren, waardoor het moeilijk was om de kwaliteit en effectiviteit te beoordelen. Dit gaf resultaten die voor een deel op verwachtingen waren gebaseerd. Voor variabelen zoals antecedenten op innovatieniveau, netwerkmanagement en vertrouwen in het netwerk, waren de antwoorden moeilijk vast te stellen door het ontbreken van gegevens over het hier en nu. Ook waren sommige antwoorden voorspelbaar, zoals de kenmerken van de database. Niemand wil werken met een complexe, inconsistente en gebruiksonvriendelijke database zonder duidelijke structuur of leiderschap. Het maakte de waarde van technische inrichting als indicator wellicht minder veelzeggend.

7. Bibliografie

- Annema, J., Frenken, K., Koopmans, C., & Kroesen, M. (2017). Relating cost-benefit analysis results with transport project decisions in the Netherlands. *Letters in Spatial and Resource Sciences*, 10(1), 109-227.
- Bannister, F., & Connolly, R. (2012). Defining e-Governance. *e-Service Journal*, 8(2), 3-25.
- Bekkers, V. (2017). In *Beleid in beweging* (Derde, herziene ed.). Den Haag: Boom bestuurskunde.
- Bekkers, V., & Homburg, V. (2007). The myths of e-government: Looking beyond the assumptions of a new and better government. *The Information Society*, 23(5), 373-382.
- Bhanti, P., Kaushal, U., & Pandey, A. (2011). E-Governance in Higher Education: Concept and Role of Data Warehousing Techniques. *International Journal of Computer Applications*, 18(1), 15-19.
- Bloch, C., & Bugge, M. M. (2013). Public sector innovation - from theory to measurement. *Structural Change and Economic Dynamics*, 27, 133-145.
- Borins, S. (2001). Encouraging innovation in the Public Sector. *Journal of Intellectual Capital*, 2(3), 310-319.
- Creswell, J. D., & Creswell, J. W. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage Publications.
- De Vries, H., Bekkers, V., & Tummars, L. (2015). Innovation in the Public Sector: A Systematic Review and Future Research Agenda. *Public Administration*, 94, 146-166.
- Deneulin, S., & Townsend, N. (2007). Public goods, global public goods and the common good. *International Journal of Social Economics*, 34(1/2), 19-36.
- Elliott, V. (2018). Thinking about the Coding Process in Qualitative Data Analysis. *The Qualitative Report*, 23(11), 2850-2861.
- Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22(1), 1-29.
- Fukuyama, F. (2013). What is governance? *Governance*, 26(3), 343-558.
- Grigalashvili, V. (2022). E-government and E-governance: Various or Multifarious Concepts. *International Journal of Scientific and Management Research*, 5(1), 183-196.
- Hartley, J. (2005). Innovation in Governance and Public Services: Past and Present. *Public Money and Management*, 25(1), 27-34.

- Homburg, V. (2000). The Political Economy of Information Exchange Politics and Property Rights in the Development and Use of Interorganizational Information Systems. *Knowledge Technology & Policy*(13), 49-66.
- Huxham, C., & Vangen, S. (2003). Nurturing Collaborative Relations: Building Trust in Interorganizational Collaboration. *Journal of Applied Behavioral Science*, 39(1), 5-31.
- Inzlicht, M., Shenhav, A., & Olivola, C. Y. (2018). The Effort Paradox: Effort Is Both Costly and Valued. *Trends in Cognitive Sciences*, 22(4), 337-349.
- Kalimullah, N. A., Alam, K. M., & Nour, A. (2014). Network Governance: An Overview. *Bangladesh University of Professionals Journal*, 1(2).
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2003). *Governance Matters III: Governance Indicators for 1996-2002*. Washington, D.C.: The World Bank.
- Kenis, P., & Provan, K. (2008). Het network-governance-perspectief. In T. Wentink (editor). *Business Performance Management*, 296-312.
- Klijn, E., George, B., Ropes, E., & Sattlegger, A. (2024). Do network management and trust matter for network outcomes? A meta-analysis and research agenda. *Public Management Review*, 26, 1-28.
- Klijn, E., Steijn, B., & Edelenbos, J. (2010). The impact of network management on outcomes in governance networks. *Public Administration*, 88(4), 1063-1082.
- Knott, E., Rao, A. H., Summers, K., & Teeger, C. (2022). Interviews in the social sciences. *Nature Review Methods Primer*, 2(1), 1-15.
- Merkus, J. (2021). *Externe validiteit waarborgen: uitleg, bedreigingen en voorbeelden*.
Opgeroepen op maart 31, 2024, van Scribbr:
<https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/externe-validiteit/>
- Ministerie van Financiën. (z.d.). *Maatschappelijke Kosten-Batenanalyse (MKBA)*.
Opgeroepen op februari 11, 2024, van Ministerie van Financiën:
<https://www.rijksfinancien.nl/beleidsevaluatie/evaluatiestelsel/MKBA>
- Palvia, S., & Sharma, S. (2007). E-Government and E-Governance: Definitions/Domain Framework and Status around the World. *Computer Society of India*.
- Peters, B., & Pierre, J. (2020). Governance as structure. In *Governance, Politics and the State* (pp. 3-4). London: Red Globe Press.
- Rijkswaterstaat. (z.d.). *Steunpunt Economische Expertise*. Opgeroepen op april 16, 2024, van Rijkswaterstaat: <https://www.rwseconomie.nl/kengetallen>
- Robins, G., Bates, L., & Pattison, P. (2011). Network Governance and Environmental Management: Conflict and Cooperation. *Public Administration*, 89(4), 1293-1313.

- Romijn, G., & Renes, G. (2013). *Algemene leidraad voor maatschappelijke kosten-batenanalyse*. Den Haag: Centraal Planbureau/Planbureau voor de Leefomgeving.
- SEE. (z.d.). *Wat is een MKBA?* Opgeroepen op februari 23, 2024, van Rijkswaterstaat: <https://www.rwseconomie.nl/onderwerpen/veel-gestelde-vragen/vraag-en-antwoord/wat-is-een-mkba>
- Shih, M.-C. (2010). Trust and Transparency in Network Governance: The Implication of Taiwan's Anti-Corruption Activities. *International Public Management Review*, 11(2), 95-131.
- Tracy, S. J. (2010). Qualitative Quality: Eight "Big-Tent" Criteria for Excellent Qualitative Research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), 837-851.
- Van Thiel, S. (2021). *Bestuurskunding onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Vigoda-Gadot, E., Shoham, A., Schwabsky, N., & Ruvio, A. (2008). Public Sector Innovation for Europe: A Multinational Eight-country Exploration of Citizens' Perspectives. *Public Administration*, 86(2), 307-329.
- Walker, R. M. (2006). Innovation Types and Diffusion: An Empirical Analysis of Government. *Public Administration*, 84(2), 311-335.

Bijlagen

Bijlage 1: Lijst respondenten

Organisatie	Functie
SEO/VU Amsterdam	Onderzoeksdirecteur/hogleraar
Ecorys	Directeur
Decisio	Partner
Witteveen + Bos	Omgevingseconoom
Arcadis	Senior econoom
TU Delft	Universitair hoofddocent
Atlas Research	Directeur
Van Zutphen Economisch Advies	Consultant
Atlas Research/UvA	Senior onderzoeker/universitair hoofddocent
SEO	Senior projectmanager
EZK	Senior beleidsmedewerker
IenW	Beleidsmedewerker
RWS	Clustercoördinator
SZW	Beleidsmedewerker
OCW	Coördinerend specialistisch adviseur
OCW	Senior adviseur
BZK	Beleidsmedewerker
JenV	Senior wetenschappelijk medewerker
Algemene Rekenkamer	Onderzoeker
CPB	Wetenschappelijk medewerker
KiM	Kennislijnmanager
PBL	Wetenschappelijk medewerker
LNV	Senior beleidsmedewerker
FIN	Senior adviseur

Bijlage 2: Informatie- en toestemmingsverklaring

Informatie en toestemmingsverklaring

Interview over centrale MKBA-database

Inleiding

Beste deelnemer,

Mijn naam is Floris Borghouts en dit onderzoek is mijn scriptie voor de master Beleid en Politiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Ik voer dit onderzoek uit op verzoek van Odette van de Riet (voorzitter van het MKBA-kernteam). Ik doe onderzoek naar voorwaarden voor een centrale MKBA-database en hoe, a.d.h.v. een governance-arrangement, de opzet ervan gefaciliteerd kan worden en duurzaam gebruik gestimuleerd. Als u iets niet begrijpt, of vragen heeft, dan kunt u die aan mij stellen. Tijdens het lezen kunt u de tekst aanstrepen waar u vragen over heeft. Als u wilt meedoen aan het onderzoek, kan u dit aan het einde van dit formulier aangeven.

Waar gaat het onderzoek over?

Dit afstudeeronderzoek focust op het idee dat leeft binnen de Rijksoverheid om een centrale MKBA-database op te zetten (een database van uitgevoerde MKBA's, verzameld op een centraal digitaal punt) en hoe dit met behulp van een governance-arrangement gerealiseerd kan worden. Het doel van dergelijke database is om het uitvoeringsproces van een MKBA te vergemakkelijken.

Waarom vraag ik u om deel te nemen?

Ik vraag u mee te doen omdat uw werkervaring binnen het MKBA-werkveld mij helpt om een goed beeld te krijgen wat de behoeften en mogelijkheden zijn voor een centrale MKBA-database.

Wat kunt u verwachten?

Het onderzoek duurt ongeveer zes maanden en mondt uit in een voorstel voor een governance-arrangement. Onderwerpen die aan bod gaan komen zijn uw werkervaring, ideeën over samenwerking met andere betrokken partijen, ideeën over technologische innovatie en over een database.

Als u meedoet aan dit onderzoek, dan doet u mee aan een interview van ongeveer een uur. Als u tijdens het gesprek een vraag niet wil beantwoorden, hoeft dat niet. Als u het goedkeurt, neem ik het geluid van het gesprek op. Aan het eind van het interview krijgt u de gelegenheid om op uw antwoorden terug te komen. Als u het niet eens bent met mijn aantekeningen of als ik u verkeerd heb begrepen, kunt u vragen om gedeelten ervan te laten aanpassen of schrappen.

U kiest zelf of u meedoet

Deelnemen aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. U kunt op ieder moment en zonder uitleg stoppen.

Wat zijn de mogelijke risico's en ongemakken?

Ik verwacht geen risico's of ongemakken tijdens deelname aan dit onderzoek.

Wat zijn de voordelen van deelname?

Na deelname aan het onderzoek krijgt u inzicht in uw resultaten. Er zijn geen directe of financiële voordelen verbonden aan deelname aan het onderzoek, maar het delen van uw ervaringen zal meer licht werpen op hoe een MKBA-database een mogelijk succes wordt.

Welke gegevens heb ik van u nodig?

Ik sla uw gegevens op zodat ik contact met u kan opnemen. Voor het onderzoek heb ik ook nog andere gegevens van u nodig. Tijdens het interview worden de volgende persoonsgegevens van u verzameld: beroep, en meningen over het onderwerp en de subonderwerpen. Ik heb uw mailadres om de resultaten van het onderzoek naar u op te sturen.

Wie kan uw gegevens zien? Hoe wordt er met mijn data omgegaan?

- Ik sla al uw gegevens veilig op.

- Enkel personen die betrokken zijn bij het onderzoek kunnen de gegevens inzien: de onderzoeker, scriptiebegeleider en personen die feedback geven hebben toegang tot het onderzoek.
- Gemaakte opnames worden omgezet in tekst. Uw naam wordt vervangen met een nummer.
- Gegevens zoals uw naam, email en gemaakte opnames worden apart van uw antwoorden gehouden.
- Mocht de scriptie worden beoordeeld met een 7.0 of hoger dan wordt het onderzoek gepubliceerd op de scriptie-databank van de Erasmus Universiteit Rotterdam. Dan worden de resultaten voor iedereen toegankelijk.
- Als uw antwoord naar u te herleiden is dan vraag ik u daar eerst toestemming voor.
- Hoewel ik uw naam niet opneem in publicaties en ook niet communiceer aan andere deelnemers of derden, bestaat het risico dat u toch indirect geïdentificeerd kan worden. Dit bijvoorbeeld omdat zij bekend zijn met uw expertise en de organisatie waarvoor u werkt.

Hoe lang bewaar ik uw gegevens?

Uw gegevens worden voor een jaar bewaard na afronding van het onderzoek. Ik bewaar de gegevens zodat andere onderzoekers de mogelijkheid hebben om te controleren of het onderzoek juist is uitgevoerd.

Wat gebeurt er met de resultaten van het onderzoek?

Iedere deelnemer ontvangt indien gewenst een kopie van het onderzoek via de mail.

Heeft u vragen over het onderzoek?

Heeft u vragen over het onderzoek of uw privacy rechten, zoals inzage, wijziging, verwijdering of aanpassing van uw gegevens, neem dan contact op met mij.

Naam: Floris Borghouts

Telefoonnummer: +31648198114

e-mail: florisorghouts@gmail.com/f.m.borghouts@minfin.nl

Heeft u een klacht over uw privacy? Mail dan naar de functionaris voor gegevensbescherming (fg@eur.nl) of kijk op www.autoriteitpersoonsgegevens.nl. (T: 088 – 1805 250)

Spijt van uw deelname?

Het kan zijn dat u tijdens of na het onderzoek spijt krijgt van uw deelname. Geef dit aan of neem hiervoor contact met mij op. Ik verwijder dan uw gegevens. Soms moeten wij bepaalde gegevens bewaren zodat bijvoorbeeld de integriteit van het onderzoek getoetst kan worden.

Toestemmingsverklaring

Ik heb de informatiebrief gelezen. Ik begrijp waar het onderzoek over gaat en dat er gegevens van mij worden verzameld. Ook kon ik vragen stellen. Mijn vragen zijn voldoende beantwoord.

Door dit formulier te ondertekenen

1. geef ik toestemming voor deelname aan dit onderzoek
2. bevestig ik dat ik ten minste 16 jaar oud ben;
3. geef ik aan dat ik begrijp dat deelname aan dit onderzoek geheel vrijwillig is en ieder moment kan stoppen; en
4. geef ik aan dat ik begrijp dat mijn gegevens anoniem gebruikt worden in publicaties, en verder gebruik voor onderwijs en onderzoek.

Kruis hieronder de hokjes aan als u hier toestemming voor geeft.

Ik geef toestemming voor het verzamelen, gebruiken en bewaren van de volgende gegevens:
Naam, mailadres, meningen over onderzoeksonderwerpen.

Geluidsopname

Ik geef toestemming voor het opnemen van het interview door een geluidsopname.

Beeldopname

Ik geef toestemming voor het opnemen van het interview met beeld.

Nieuw onderzoek

Ik geef toestemming om mij opnieuw te benaderen voor nieuwe onderzoeken.

Naam van de deelnemer:

Handtekening van de deelnemer:

Datum:

U ontvangt een exemplaar van het volledige informatie- en toestemmingsformulier.

Bijlage 3: Coderingsschema

N°	Descriptieve code	Omschrijving	Voorbeeldquote uit interviews
1	Organisatie respondent	De organisatie die de respondent vertegenwoordigt	'Ik werk nu, even kijken, ja zo ongeveer 17 jaar bij Arcadis.'
2	Werkervaring respondent	De werkervaring van de respondent met betrekking tot MKBA's	'Daar heb ik het steunpunt economische evaluatie opgericht en in de essentie is dat steunpunt bedoeld voor alle standaardvragen over MKBA's.'
3	Functie respondent	De functie die de respondent momenteel bekleed	'Ik werk bij het Planbureau voor de Leefomgeving en daar ben ik een aantal jaar geleden aangenomen, specifiek op het onderwerp MKBA.'

N°	Inhoudelijke code o.b.v. operationalisatie	Omschrijving code	Voorbeeldquote uit interviews
4	Intentie actor binnen netwerk t.b.v. database	Actie(s) die individu/organisatie al dan niet wil uitvoeren voor netwerk	'Ik zie mezelf meer als toeleverancier om hem te vullen, eerlijk gezegd.'
5	Concreetheid en coördinatie doelen netwerk	Mate waarin doelen duidelijk zijn afgebakend	'En de worsteling is ook een beetje van ja, wat is het doel nu eigenlijk? Wat wil je ermee bereiken?'
6	Bestuur netwerk	De partij die het netwerk aanstuurt	'Ik denk dat er gewoon één partij moet aangewezen worden die hierin het voortouw neemt. En die moet de rest proberen mee te krijgen.'
7	Structuur netwerk	De manier waarop het netwerk is ingericht en wordt aangestuurd	'Het moet sowieso duidelijk bij één partij belegd zijn. Daar moeten duidelijke afspraken over komen, als er een MKBA komt, dan moet diegene geïnformeerd worden en moet het daar aangeleverd worden.'
8	Vertrouwen in samenwerking actoren	Mate van geloof in andermans acties en intenties binnen netwerk	'Hoe eenvoudiger het is, des te sneller zal er worden meegewerkt.'
9	Verwachting uitkomst netwerk	Mate van verwachting welke/of acties behaalt gaan worden door netwerk	'Er moet urgentie zijn van bovenaf.'

10	Verwachting intentie andere actoren	Reden(en) volgens respondent wat anderen uit de samenwerking en database halen	‘Nee, ik verwacht niet dat dat echt tot serieuze oppositie leidt.’
11	Vertrouwen in nakomen afspraken	Mate van verwachting of andere actoren gemaakte afspraken na gaan komen	‘In de praktijk kan het lastig zijn om ervoor te zorgen dat iedereen weet dat die MKBA’s in die database moeten.’
12	Relatie tussen actoren	Niveau van verstandhouding tussen actoren in netwerk	‘Nee, ik heb eigenlijk buiten het kernteam geen contact met mensen over MKBA’s.’
13	Regulering database	Wie de database beheert en hoe de database bijgehouden wordt	‘Ik vraag me dus af of bij dat bijhouden of je daar niet het MKBA-kernteam aansprakelijk voor kunt maken (...) zodra er een MKBA is die wordt gepubliceerd op die website.’
14	Inzet tijd voor database	Mate van bereidheid tijd vrij te maken voor database	‘Als ik naar mijn eigen werk persoonlijk kijk, dan zou ik niet veel tijd over hebben om een bijdrage te leveren aan zo’n database (...).’
15	Inzet menskracht voor database	Mate van bereidheid capaciteit van mensen vrij te maken voor database	‘Maar ik denk niet dat er binnen LNV capaciteit is om een database aan te gaan vullen, nee, dat denk ik niet.’
16	Inzet geld voor database	Mate van bereidheid geld vrij te maken voor database	‘Dat vergt ook geld, hè? Ja, iemand moet dat wel doen, weet niet of dat heel duur is, maar dat vraagt in ieder geval geld.’
17	Inzet ICT-faciliteiten voor database	Mate van bereidheid ICT-faciliteiten vrij te maken voor database	‘Ja, het vraagt ICT-achtige kennis, maar als je dat soort dingen laat opstellen door ICT-makers en niet door gebruikers.’
18	Beloning voor database	Een tegemoetkoming voor werken aan de database (e.g. financieel)	‘Niet onlogisch is om daar ook een vorm van vergoeding voor te verstrekken.’
19	Gebruiksgemak database	Mate van gebruiksvriendelijkheid en eenvoud van database	‘En ook makkelijk doorzoekbaar, zodat je inderdaad daarin sneller dingen kan vinden.’
20	Alternatieven database	Optionele ideeën anders dan een centrale database	‘Ja, wat je ook kan voorstellen is dat je het meer decentraal organiseert, dus per beleidsterrein.’
21	Proces zonder database	Verloop werkprocessen met afwezigheid centrale database	‘Nu moet je zelf als je voor een onderwerp aan de gang gaat, moet je zelf allemaal gaan uitvissen en uit allerlei hoeken en gaten studies halen.’

22	Compatibiliteit database	Mate waarin database past in infrastructuur en systemen	‘Je kijkt niet alleen naar de inhoud, maar ook kan je het op zo’n manier doen dat het toegankelijk leesbaar is voor een raadslid of Kamerlid of zoiets.’
23	Testen van database	Mogelijkheid tot testen van database alvorens lancering	‘Ik denk dat dat wel heel verstandig is om eerst een soort test of pilot, of weet ik wat te beginnen.’
24	Betrouwbaarheid database	Mate waarin gebruiker kan vertrouwen dat de inhoud accuraat is	‘Je zou toch ook willen dat daaruit een soort synthese ontstaat van ja, wat leren we daarvan of waar zitten de verschillen?’
25	Aanpassingsvermogen database	Mogelijkheid tot aanpassing na lancering	‘Ja, je moet dus ook niet zomaar aan door iemand anders ingevoerd ding kunnen gaan rommelen.’
26	Belang van doel database	Erkenning van het belang van een centrale database	‘Maar ik heb er geen achtergrond in, dus het is voor mij ook uitzoeken hoe en wat MKBA’s precies zijn.’
27	Inhoud database	Elementen over MKBA’s die database moet bevatten	‘Ja, kengetallen of de belangrijke informatie erover van in welke fase is die MKBA uitgevoerd?’
28	Type database	De vorm die de verzameling MKBA’s aanneemt	‘Wat ik dan voor me zie is een website waar je inderdaad die publicaties kan vinden, het liefst ook gerubriceerd.’
29	Aanleveren MKBA’s aan database	De manier van toelevering uitgevoerde en toekomstige MKBA’s	‘Ik denk dat voor de MKBA’s die we zelf de afgelopen 20 jaar hebben opgesteld, dat niemand het zo snel kan invullen als wij.’
30	Eigenaarschap en verantwoordelijkheid database	De partij(en) die belast is/zijn met eigenaarschap van en verantwoordelijkheid voor de database	‘Ja, ik zou zeggen de planbureaus. Ja, ik denk dat daar de expertise zit om dat te beheren. Daar is ook voldoende continuïteit in kennis daarover, dat lijkt me de meest logische plek.’

N°	Inhoudelijke emergente code o.b.v. interviews	Omschrijving code	Voorbeeldquote uit interviews
31	Urgentie database	Mate van noodzakelijkheid voor een centrale database met concrete punten waar het huidige proces faalt	‘Ik denk gewoon dat dit toch niet urgent genoeg is en belangrijk genoeg is.’
32	Periodieke invoer MKBA’s	Een afgesproken tijdsbestek waarin	‘Nou ja, dan zou je dus voortdurend in de gaten moeten

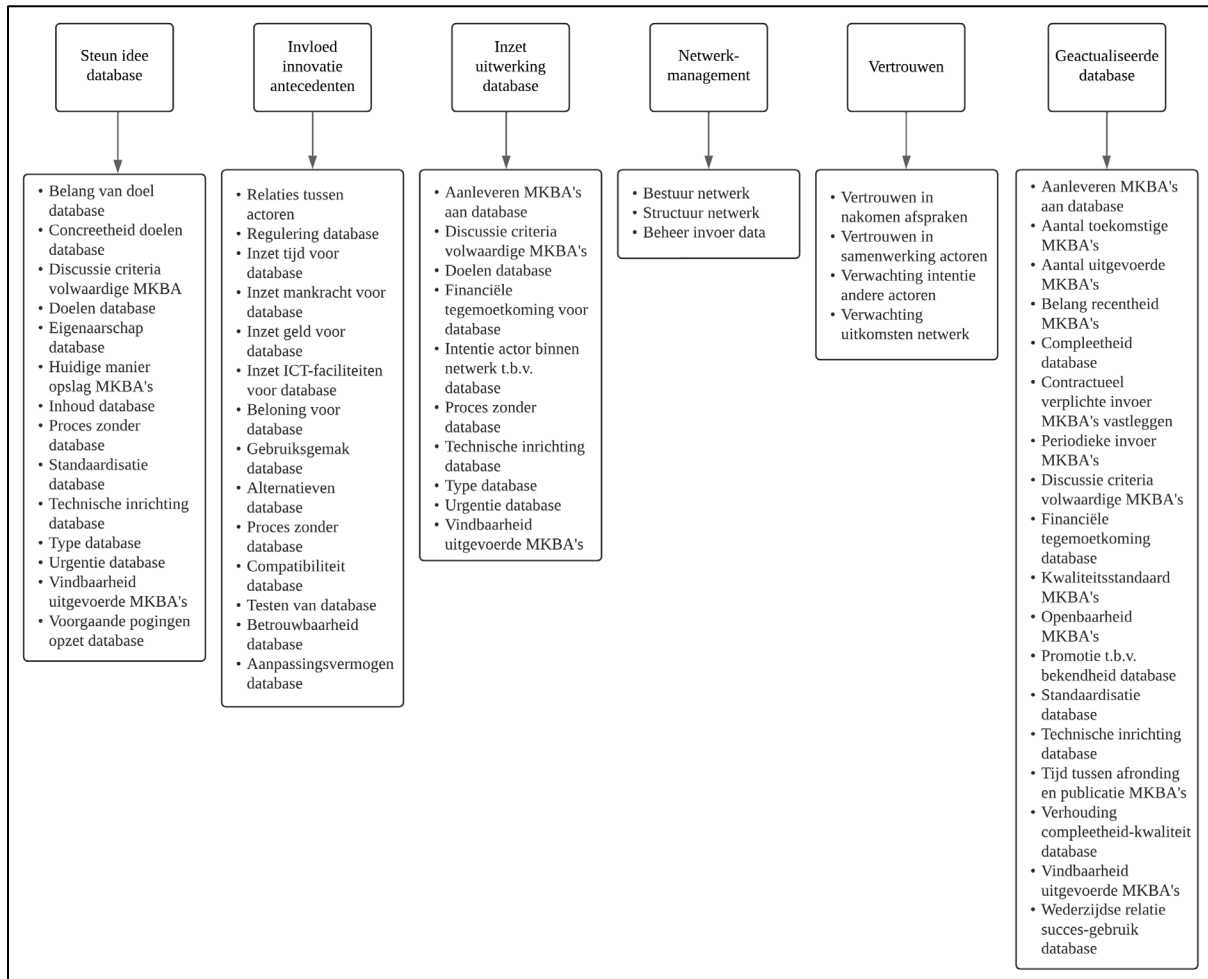
		actoren nieuwe MKBA's aanleveren (e.g. elk half jaar)	als up-to-date wil houden, zou je voortdurend in de gaten moeten houden. Regelmatig moeten mailen naar bijvoorbeeld naar organisaties die vaak MKBA's uitvoeren, van zijn er nog nieuwe MKBA's en kunnen wij die krijgen?'
33	Contractueel verplichte invoer MKBA's vastleggen	Een manier van vastleggen dat nieuwe MKBA's aangeleverd moeten worden in contracten tussen opdrachtgevers en uitvoerders	'Dat zou je ook gewoon desnoods contractueel kunnen regelen, gewoon als een onderdeel van een ander gebruikelijk contract, hè? Dat het is opgenomen na afronding van de studie wordt geacht om de eindversie daar te uploaden.'
34	Aantal uitgevoerde MKBA's	Het aantal door Rijksoverheid opdrachtgegeven MKBA's die zijn uitgevoerd	'De eerlijkheid gebied om te zeggen dat er niet veel MKBA's voor OCW worden uitgevoerd.'
35	Perspectief toekomst MKBA's	De discussie over de MKBA als toekomstbestendig instrument (e.g. aantallen)	'Misschien dat het gaat toenemen, het is natuurlijk ook toegevoegd aan het beleidskompas.'
36	Wederzijdse relatie succes-gebruik database	Succes van de database is afhankelijk van het gebruik ervan, en gebruik van de database is afhankelijk van het succes ervan	'Je ziet het vaak als het is uitgewerkt of het nuttig is, zeg maar. Want hangt ook van het gebruik af, dus er zit denk ik ook gewoon een heel gedragsvraagstuk.'
37	Vindbaarheid uitgevoerde MKBA's	Mate van gemak of uitgevoerde MKBA's te vinden zijn en mate waarin de database dit kan beïnvloeden	'Sommige MKBA's zijn gewoon niet vindbaar op internet, terwijl ze echt wel bestaan.'
38	Tijd tussen afronding en publicatie MKBA's	De periode tussen afronding van MKBA door uitvoerder en toestemming publicatie door opdrachtgever	'Nou, dat is soms een paar weken, maanden, soms wel een jaar, heb ik ook weleens meegemaakt, maar dat is uitzonderlijk.'
39	Openbaarheid MKBA's	In hoeverre MKBA's inzichtelijk zijn voor het publiek	'Maar ik heb ook wel meegemaakt dat ik dan drie jaar later belde omdat ik dacht van goh, dat is toch wel een leuke studie, jammer dat die niet openbaar is hè? Drie jaar later belde ik van, kan het nu

			misschien wel openbaar worden? Ja, dat kon prima want de beleidsdiscussie was voorbij. Het was niet meer gevaarlijk.’
40	Compleetheid database	In hoeverre de database gevuld kan worden met alle MKBA’s ooit uitgevoerd	‘Puur het alleen verzamelen van MKBA-studies, dat is op zichzelf best nuttig om gewoon volledig overzicht te hebben.’
41	Verhouding kwantiteit-kwaliteit database (in vivo)	Discussie over het doel van database: een overzicht creëren (kwantiteit) of een hulpmiddel ter verbetering creëren (kwaliteit)	‘Tegelijkertijd, als je dus selecteert, wat ik dus deed, dan moet je dat ook wel weer kunnen verdedigen. Ik moest dat ook weleens verdedigen. Van ja, waarom doe je dit dan wel en dat dan niet? Ja, dat had ik dan gewoon altijd wel een verhaal bij, maar als overheid, ja, ga je dan ook inderdaad een positie innemen als het ware.’
42	Doelen database	Doelen die database tracht te behalen	‘Uiteindelijk als je hem heel goed hebt gevuld met voldoende criteria, al dan niet met multiple labels, dan kun je ook een soort meta-analyse op een gegeven moment gaan doen, hè, van wat was als rekeninstrument of als denkkader gehanteerd?’
43	Voorgaande pogingen opzet database	Pogingen een centraal overzicht te creëren uit het verleden	‘Dat zijn mijn herinneringen aan de eerdere pogingen die al snel strandden omdat niemand echt zich geroepen voelde om het rijksbreed op te zetten en vooral ook bij te houden, want dat is toch de opgave dan.’
44	Kwaliteitsstandaard MKBA’s in database	Discussie over of de kwaliteit van een MKBA bepaalt of deze al dan niet in de database komt en o.b.v. welke criteria de beoordeling plaatsvindt	‘Iets anders was een beetje de vrees dat als je maatschappelijke kosten batenanalyses op een website zou zetten dat je dan het signaal zou afgeven dat het allemaal goede MKBA’s zijn, of dat het goede besluiten waren.’
45	Aantal toekomstige MKBA’s	Het aantal door Rijksoverheid opdrachtgegeven MKBA’s dat in de toekomst ligt	‘Misschien dat het gaat toenemen, het is natuurlijk ook toegevoegd aan het beleidskompas.’
46	Belang recentheid MKBA’s	Mate van belang hoe lang geleden een MKBA is uitgevoerd	‘Ik zou teruggrijpen naar de meest recente exemplaren.’

47	Intentie respondent t.b.v. database	Acties die individu of organisatie al dan niet wil ondernemen voor database	‘Dat ligt niet echt in onze rol inderdaad. Dat is een verantwoordelijkheid van het departement om dit soort dingen goed te doen, en wij controleren dan weer of zij dat goed doen. En nogmaals dat betekent niet, we hebben de morele verplichting om ook wel mee te willen denken en dat willen we zeker doen. Maar echt de handjes leveren, dat zie ik dan niet zo voor me.’
48	Reclame t.b.v. bekendheid database (in vivo)	Een manier bekendheid te verschaffen over dat er een centrale MKBA-database aan gaat komen alsmede bekendheid verschaffen na lancering	‘Zorg ervoor dat je op het netvlies komt van al die belangrijke bureaus die MKBA’s doen, dus meteen foldertjes bij het spreken. Nou ja, niet letterlijk, maar nou ja of wel, van hallo, wij zijn hier en wij maken een database, dus al jullie MKBA’s graag van de afgelopen periode.’
49	Financiële tegemoetkoming voor database	Een beloning voor inzet t.b.v. database in de vorm van geld	‘Vanuit SEO geldt dat in principe we altijd bereid zijn om te helpen, maar wel tegen betaling. Ja, zo werkt het nou eenmaal. Daar hebben wij weinig scope om gratis dingen te doen, zal ik maar zeggen.’
50	Huidige manier opslag MKBA’s	De manier waarop MKBA’s momenteel opgeslagen worden in afwezigheid van de centrale database	‘Wat we intern gedaan hebben, dat is meestal wel redelijk snel bereikbaar. Hoewel het daar soms ook nog weleens afhangt van wie het project heeft uitgevoerd en hoe het uiteindelijk is gedocumenteerd. Ondanks alle voorschriften zijn er ook toch nog weleens dingen die tussen wal en schip vallen.’
51	Standaardisatie data in database	De regels en het format waar de data over MKBA’s die wordt ingevoerd in database aan moet voldoen	‘Ja, ik zit denken dat je wil ook niet te veel tierlantijnen gaan toevoegen aan de database, je moet het clean houden.’
52	Technische inrichting database	De technische inrichting van de database met het gebruik van filters, tekst, visualisaties	‘Je moet het natuurlijk op laten zetten door ICT-ers, hè? Want ja, die moeten het programmeren en allerlei

			instellingen zodanig neerzetten dat het ook werkt.’
53	Concreetheid doelen database	Discussie over wat precies de/het doel(en) van de database zijn/is	‘Maar het hangt af van het doel, als het doel is we willen zoveel mogelijk MKBA’s ontsluiten en het maakt ons niet uit of daar ook slechte of goede en MKBA’s tussen zitten, dan is het prima om dat allemaal te doen. Maar zodra het doel is van we willen beleidsmakers die overwegen om een MKBA te doen of onderzoeksbureaus die MKBA’s uitvoeren die willen we helpen om zo goed mogelijk kwaliteit te leveren. Dan is het belangrijk om duiding te geven, denk ik.’
54	Volwaardig project (in vivo)	Mate waarin opzet en beheer van database wordt gezien als een taak met prioriteit waarvoor middelen worden ingezet en vrijgemaakt	‘Nee, dit moet wel echt gezien worden als een volwaardig project waar je volwaardige financiering en ook duidelijke afspraken over moet hebben.’
55	Eenvoud inrichting database	De mate waarin de database beperkt omgaat met tekst en technische informatie, en inzet op visualisaties, kleur en simpliciteit.	‘Ik zou het gewoon zo strak mogelijk proberen te houden, desnoods gewoon een wit scherm met een paar filters en <i>that’s it.</i> ’

Bijlage 4: Taxonomie axiaal codeerproces

Bijlage 5: Topiclijst

Onderwerp	Subonderwerp
1. Introductie (±3 min)	1a. Introductie onderzoeker 1b. Uitleg onderzoek: achtergrond en doel 1c. Uitleg verloop interview 1d. Toestemmingsverklaring: actieve toestemming deelname en gebruik gegevens 1e. Omgang data, reageren op verslag en ontvangen exemplaar 1f. Toestemming opname van interview
2. Start: het MKBA-proces en werkveld (±5 min)	2a. Rol/positie en werkervaring binnen werkveld 2b. Eigenschappen en ervaringen werkprocessen
3. Einddoel: een database (±15 min)	3a. Uitleg idee en doel database 3b. Ervaring huidig proces zonder database 3c. Belang van database 3d. Voordelen en nadelen database 3e. Voorwaarden succesvolle database (locatie, type, inhoud, data) 3f. Percepties eigenaarschap en verantwoordelijkheid 3g. Eventuele ervaren faalfactoren van (en rol in) voorgaande pogingen
4. Netwerk (±15 min)	5a. Deelneming, taak, rol 5b. Doelen netwerk 5c. Perceptie bestuur 5d. Perceptie structuur 5e. Voorwaarden en barrières samenwerking 5f. Bereidheid inzet middelen voor samenwerking
5. Vertrouwen (±10 minuten)	6a. Verwachting netwerk 6b. Verwachting intentie en inzet leden 6c. Samenwerking
5. Technologische procesinnovatie (±10 min)	4a. Definitie en uitleg 4b. Voorbeeld van database als innovatie 4c. Antecedenten op omgevingsniveau 4d. Antecedenten op organisatorisch niveau 4e. Antecedenten op innovatie niveau
6. Afsluiting (±2 min)	6a. Samenvatten 6b. Gelegenheid tot reactie op interview 6c. Dankwoord en verder contact

Bijlage 6: Infographic conclusie

Voorwaarden die leiden tot verhoogde inzet voor opzet en beheer van een centrale MKBA-database

Een helder doel van de database

Er speelt een discussie tussen twee doelen: het geven van inzicht door middel van een zo compleet mogelijke database (kwantiteit), en het weergeven van alleen de 'beste' MKBA's om nieuwe te verbeteren (kwaliteit). Ruwweg de ene helft respondenten prefereert kwaliteit en de andere helft kwantiteit. Alvorens om inzet te vragen, is het essentieel om vast te stellen waarvoor gebruikers de database kunnen inzetten.

Een hogere mate van urgentie

Aan de huidige lage urgentie liggen een aantal zaken ten grondslag: onderzoeksbureaus hebben een goed werkend, eigen archiveersysteem en zijn zeer goed op de hoogte van wat er speelt op MKBA-gebied. Voor departementen is MKBA een klein onderdeel van het takenpakket, en is de tijd die eraan besteed wordt vrij beperkt. Er zijn momenteel zonder database geen grote onmogelijkheden in werken aan en met MKBA's. Daarnaast zal zonder urgentie vanuit het management dit databaseproject niet doorwerken bij de beleidsmedewerkers.

De inzet van de middelen tijd en menskracht

Er kan steun en bereidheid bestaan, maar als er geen tijd of menskracht is om iets uit te voeren (heeft betrekking op urgentie van werkzaamheden), stopt het daarbij. Zonder middelen geen inzet, en middeleninzet is cruciaal voor de database. De afwezige tijd en menskracht speelt op de departementen, waar een kleinere rol ligt in dit project. Het MKBA-kernteam is een belangrijke groep om mee te krijgen.

Een verantwoordelijke databasebeheerder

De brede overeenstemming over het CPB als databasebeheerder heeft een positieve invloed op inzet en beheer: partijen weten dat opzet en beheer niet bij hen ligt. Eén duidelijke netwerkmanager is de voorkeur, die taken van opzet en beheer op zich neemt. De netwerkmanager zorgt hier voor structuur door contractueel vastgelegde periodieke aanvoer van data, voor een consistent overzicht aan MKBA's. De voornaamste beheerdertaken zijn verzamelen van de data en actualiseren van de database.

Een eenvoudige database met consistente en gestandaardiseerde data

Door tegemoet te komen aan de uiteenlopende maten van kennis en werkervaring van gebruikers is het essentieel om de database te laten kenmerken door eenvoud, consistentie en standaardisatie. Hoe minder tekst en handelingen, hoe gebruiksvriendelijker, en hoe makkelijker de opzet zal zijn omdat er 'weinig' nodig is, en hoe makkelijker het gebruik en beheer ervan zal zijn. Filters geven mogelijkheid zelf te beslissen wat wel en niet weergegeven wordt.

Floris Borghouts, 2024